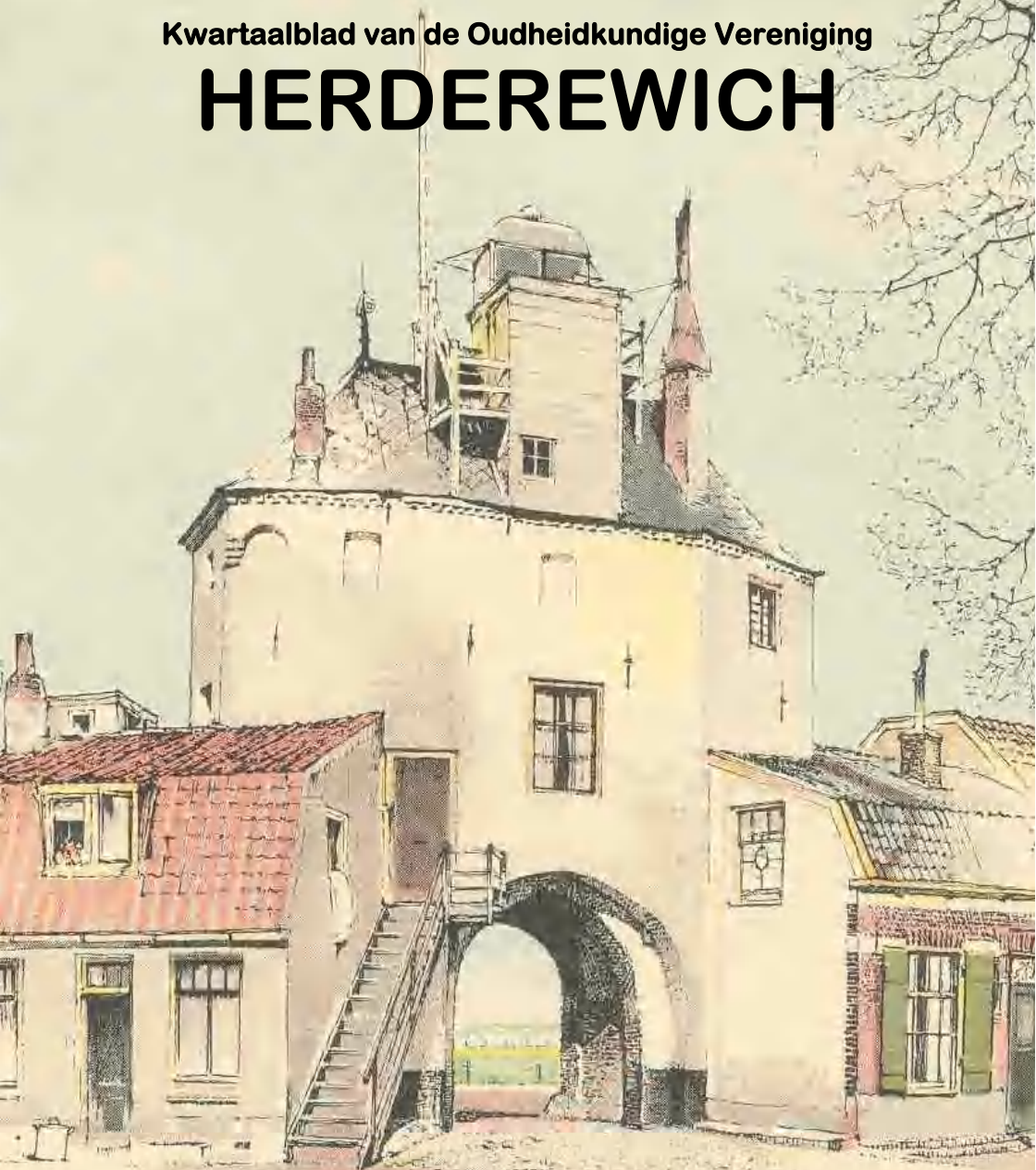

VITTEPRAETJE

Kwartaalblad van de Oudheidkundige Vereniging

HERDEREWICH

juni 2014

18e jaargang nr. 2

Wordt lid van “HERDEREWICH”

Wat kost het lidmaatschap?

De contributie bedraagt € 17,50 per jaar. Leden ontvangen het verenigingsblad “Vittepraetje” gratis. Zij hebben tevens kosteloos toegang tot de lezingen en ontvangen andere historische uitgaven van de vereniging met korting.

U kunt lid worden door het insturen van onderstaande kaart aan:

HERDEREWICH, Postbus 210, 3840 AE Harderwijk

Naam:

Adres:

Postcode:

Woonplaats:

Telefoon:

wil lid/donateur worden van de Oudheidkundige Vereniging “HERDEREWICH” en betaalt daarvoor de contributie van € 17,50 per jaar.

Datum:

Handtekening:

**Bezoek onze website
www.casaverhuurcuracao.nl
en neem vrijblijvend contact met ons op.**

“VITTEPRAETJE”

Kwartaalblad van de Oudheidkundige Vereniging

“HERDEREWICH”

Postbus 210

E-mail: redactie@herderewich.nl

3840 AE Harderwijk

Internet: www.herderewich.nl

Bank: NL93INGB0003036192

In dit nummer:

Bestuursmededelingen	2
Verslag van de Algemene Ledenvergadering	3
Agenda	8

Bijdragen:

Tastbare herinneringen aan Belgische vluchtelingen	9
Lezing over de Joodse Harderwijkers	17
Schilderijen in het oude Stadhuis	18
Louis Schrikkel en de gasfabriek	24
Visserijberichten 1886 en 1887 (14)	25
Archeologische vondsten	32
Kennismaking nieuwe burgemeester met Hierden . . .	34
Harderwiekers en/of Hierders (Familie Epe) (57)	36
Van alles wat ver-EEUW-igd (60)	42
Bestuur, werkgroepen, vrijwilligers	48

Advertenties:

OBG Design	2
Casaverhuur	binnenzijde omslag
Rabobank	binnenzijde omslag
Midden Nederland Makelaars	buitenzijde omslag

Bestuursmededelingen: De Vischpoort, honk van Herderewich

Matty Moggré

Een week na de ledenvergadering zaten er zo'n 18 vrijwilligers in de Vischpoort, mensen die zich opgegeven hadden om op de openingsdagen in de Vischpoort aanwezig te willen zijn. Barend Schipper vertelde het een en ander over de Vischpoort en had ook informatie op papier. En met elkaar stelden we een rooster op.

De eerste dag –op Koningsdag– kwamen meer dan 400 bezoekers een kijkje nemen. Enthousiast en verrast omdat de Vischpoort te bezichtigen was: "Ik ben in de Grote Poortstraat geboren, maar nog nooit in de Vischpoort geweest" en "Ik kwam hier vroeger op bezoek bij mijn vriendin, die woonde hier" klonk het door het gebouw. "Ik ben hier met school geweest." wisten jonge bezoekers te vertellen.

Het is fantastisch dat we met de leden de Vischpoort open kunnen stellen voor belangstellenden en toeristen. En ook leden zijn natuurlijk van harte welkom in de poort!

Oproep

Zijn er leden die nog een jack of bodywarmer van Herderewich in de kast hebben liggen en er niets meer mee doen??

Graag ontvangen wij die kleding om er wel wat mee te doen!!

Even een mailtje naar: **bestuur@herderewich.nl** en we halen het graag bij u op. U mag het ook naar de Vischpoort brengen, daarvoor maken we dan even een afspraak. Telefoon 0341 - 41 74 60.

Kent u de geheimen van Internet? *OGB Design wel!*

OGB Design maakt websites met een perfecte koppeling tussen techniek en creativiteit. Op beide onderdelen levert OGB Design uitstekende prestaties. OGB Design biedt de ondersteuning die u nodig heeft en waar u om vraagt.

OGB Design

Meerkoetmeen 42
3844 XR Harderwijk
T: (0341) 433 444
F: (0341) 433 555
E: ogb@ogb-design.nl

*Creative
Webdesign*

Kijk ook eens op www.ogb-design.nl

Verslag van de Algemene Ledenvergadering van de Oudheidkundige Vereniging "Herderewich"

van dinsdag 8 april 2014, tijdstip: 21.15 uur

1. Opening en vaststellen agenda.

Deze vergadering wordt bijgewoond door een 32 leden. De vice-voorzitter, Marlies van der Heijden-Staats deelt mee, dat zij deze vergadering niet het voorzitterschap zal vervullen. Zij heeft Matty Moggré bereid gevonden als dagvoorzitter op te treden. De (dag)voorzitter opent de vergadering en heet de aanwezigen van harte welkom. Vanuit de zaal zijn er geen opmerkingen over de agenda. Zij stelt de al toegezonden agenda daarom vast.

2. Ingekomen stukken.

Er zijn geen ingekomen stukken. De voorzitter voegt vervolgens een nieuw agendapunt in, te weten:

3. Benoeming erelid en uitreiking gouden draagspeld.

De voorzitter heeft het woord aan bestuurslid Marlies van der Heijden-Staats. Marlies zegt, dat het bestuur enige jaren geleden heeft besloten een erelidmaatschap in te stellen voor leden, die voor de vereniging veel werk hebben gedaan en een belangrijke bijdrage hebben geleverd aan het groot en sterk maken van de Oudheidkundige Vereniging "Herderewich". Het eerste erelidmaatschap is verleend aan Niek de Jong. Onlangs heeft het bestuur besloten een tweede erelidmaatschap te verlenen en wel aan de heer Karel Uittien. Karel heeft in de loop der jaren veel werk voor de vereniging verzet en is nog steeds zeer actief als lid van de vereniging. Nooit is hem iets te veel en herhaalde malen is hij in geval van nood in de bres gesprongen.

Onder applaus van de aanwezigen speldt Marlies het nieuwe erelid de, door juwelier Slingerland ontworpen en met de hand gemaakte, gouden draagspeld op en overhandigt hem een bos bloemen. Karel Uittien is zeer verrast. Dit is zo'n beetje het laatste wat hij had verwacht. Hij dankt het bestuur voor de benoeming tot erelid.

4. Vaststelling notulen ALV 9 april 2013.

Deze notulen worden vastgesteld met dank aan de secretaris.

5. Jaarverslag 2013.

De voorzitter vraagt of er nog vragen over het Jaarverslag 2013 zijn. Dat blijkt niet het geval. Het jaarverslag wordt vervolgens vastgesteld met dank aan de secretaris.

6. Financieel verslag 2012.

De penningmeester gaat uitvoerig in op de jaarrekening 2013. Hij verwijst naar het feit, dat de jaarrekening met toelichting op de website van "Herderewich" staat en ook tijdens deze vergadering op papier voor de leden beschikbaar is. Hij licht met name de posten toe die een afwijking laten zien ten opzichte van de ramingen.

Inkomsten:

De contributie heeft iets minder opgeleverd dan geraamd. Dit komt doordat een behoorlijk aantal leden over 2013 hun contributie niet hebben betaald. Inmiddels is er aan deze leden een herinneringsbrief geschreven, die zeer onlangs is bezorgd. Uit de eerste reacties blijkt, dat bij een aantal mensen de contributiebetaling er bij in is geschoten en zij niet de intentie hebben het lidmaatschap van de vereniging te beëindigen.

De opbrengsten uit de boekverkoop zijn sterk achtergebleven bij de raming. Dit komt onder meer door het feit, dat "Herderewich" weinig (nieuwe) boeken in de verkoop heeft. De advertentie-inkomsten zijn ook lager uitgevallen dan begroot. Eén van de vaste adverteerders heeft namelijk inmiddels afgehaakt.

Ook de verhuur van de Vischpoort heeft in 2013 veel minder opgebracht dan begroot. Dit komt omdat een deel van de huur over 2013 pas begin 2014 is ontvangen en dus niet op de jaarrekening 2013 kon worden geboekt.

Uitgaven:

Internetpagina:

Het verschil tussen begroting en realisatie is ontstaan doordat € 370,-- voor de internetaansluiting op de Vischpoort nu is ondergebracht in de post Kosten Vischpoort.

De kosten energie zijn hoger uitgevallen door de strenge winter en door een langere periode tussen het opnemen van de meterstanden.

Onze huismeester krijgt een vergoeding voor de verrichte werkzaamheden. Deze post is nu apart benoemd in plaats van een onderbrenging in de post Kosten Vischpoort. Op een vraag hierover uit de ledenvergadering antwoordt de penningmeester, dat het werk van de huismeester omvangrijk is en onder meer inhoudt het aanwezig zijn op de Vischpoort tijdens bepaalde reparaties en beschikbaarstellingen van de Vischpoort, het regelmatig controleren van deuren, contacten met de gemeente, het voorbereiden van de Vischpoort tijdens vergaderingen en andere openstellingen, het zich melden tijdens brandalarm etc.

Bestuurskosten: drukkosten, kosten enquête en vrijwilligersavond.

De gemaakte reservering voor het volgende jubileum (€ 500,--) staat wel onder de uitgaven, maar is natuurlijk gereserveerd.

De heer Kooiman brengt als lid van de kascommissie verslag uit. Alles is gecontroleerd en er is vastgesteld, dat:

- De penningmeester op de gestelde vragen duidelijke en correcte verklaringen gaf.
- De boekhouding computermatig wordt bijgehouden. Overschrijvingen vinden plaats d.m.v. internet bankieren.
- De saldi per 31 december 2013, vermeld op de afschriften van de betaalrekeningen, overeenstemmen met die op de jaarrekening.
- Alle uitgaven worden gedekt door rekeningen die keurig gedigitaliseerd in de boekhouding zijn opgenomen.
- De voorgeschreven financiële jaarbalans ontbreekt waardoor o.a. de post Resultaat in de Jaarrekening onjuist is.
- Door nauwkeurige controle op de ontvangen contributies de ledenlijst drastisch is opgeschoond, waarvoor lof.
- De sterk overschreden uitgavenpost bestuurskosten makkelijker zou kunnen worden beoordeeld door splitsing in een aantal aparte posten, bijvoorbeeld: secretariaat, porto, ledenadministratie, representatie, algemeen e.d.
- Het aanbeveling verdient om, zoals vroeger, weer een lijst "Roerende goederen met balanswaarde" aan te leggen en bij te houden.
- De financiële administratie desondanks een goed verzorgde indruk maakt waarvoor wij de penningmeester willen complimenteren.

De kascommissie stelt de deelnemers van deze Algemene Ledenvergadering voor om, rekening houdend met de vorenstaande opmerkingen, het bestuur te déchargeren voor de uitvoering van het financieel beleid en de penningmeester nadrukkelijk te bedanken voor het financieel beheer.

Onder applaus wordt overeenkomstig het voorstel van de kascommissie besloten.

De heer Kooiman merkt nog op, dat de vereniging zowel financieel als qua bestuur een moeilijk jaar achter de rug heeft. 7 jaar geleden had de vereniging nog een reserve van 2x de jaarinkomsten. Dat is nu geslonken tot een $\frac{1}{2}$ x de jaarinkomsten. Hij beveelt het bestuur aan zuinig te zijn met de uitgaven en te zorgen dat er ten minste een reserve komt van 1x de jaarinkomsten. Ook kan het goed zijn, dat de vereniging een eenvoudig boekhoudkundig programma aanschafft en gebruikt voor het registreren van inkomsten en uitgaven.

De nieuwe kascommissie zal bestaan uit de heren J. Kooiman en T. Hop.

7. Begroting 2014.

De penningmeester geeft een korte toelichting op de diverse posten. De begrote contributie zal naar verwachting zeker worden gehaald; uitgegaan is van 543 leden maar diverse niet betalende leden hebben naar aanleiding van de herinneringsbrief al aangegeven toch lid te willen blijven.

De verhuuropbrengsten van de Vischpoort zijn hoog, omdat een huursom over 2013 pas in 2014 is ontvangen. Het bestuur is momenteel druk aan het onderzoeken wat de verdere mogelijkheden zijn voor incidentele onderverhuur van de Vischpoort. Zoals bekend heeft het Gilde van Harderwijker Stadsgidsen de reguliere onderverhuur-overeenkomst opgezegd. De kosten van de Vischpoort belopen voor onze vereniging naar verwachting een bedrag van € 2.500,-- netto. Zoals één van de leden eerder heeft opgemerkt zijn de energiekosten inderdaad hoog. Het jaar 2014 is echter qua energielasten goed begonnen; het begrote bedrag zal wellicht niet worden gehaald. De bankkosten zijn naar beneden bijgesteld, omdat er één rekening is opgezegd.

De overgelegde begroting 2014 wordt door de ALV goedgekeurd.

8. Bestuurssamenstelling 2014; benoeming nieuwe bestuursleden en vacatures in het bestuur.

De dagvoorzitter zegt, dat er drie kandidaten zijn voor een bestuursfunctie, te weten Martijn Pijnenburg, Karel Kok en zichzelf, Matty Moggré. De eerste twee als algemeen bestuurslid en zichzelf als voorzitter van het bestuur. De kandidaten hebben zich al op papier voorgesteld maar doen dat ook een keer in het kort tijdens deze vergadering. De vergadering gaat bij acclamatie akkoord met het voorstel van de voorzitter deze drie kandidaten definitief te laten toetreden tot het bestuur. De secretaris deelt mee, dat hij – gelet op deze uitbreidingen in het bestuur – zijn functie nog graag een tijdje blijft uitoefenen. De samenstelling van het bestuur is dan nu als volgt: Matty Moggré (voorzitter), Jan E. Mons (secretaris), Henk van Till (penningmeester), Marlies van der Heijden-Staats (lid), Theo van der Heijden (lid), Karel Kok (lid) en Matijn Pijnenburg (lid).

De voorzitter wijst erop, dat Henk te kennen heeft gegeven het penningmeesterschap neer te leggen. Ook is het bestuur nog steeds op zoek naar een hoofdverspreider voor het Vittepraetje. Niemand van de aanwezigen geeft zich op om één van deze komende vacatures te vervullen. De voorzitter vraagt de leden nog eens goed om zich heen te kijken en eventuele geschikte kandidaten voor deze functies voor te dragen. De voorzitter zegt bewondering te hebben voor Marlies van der Heijden die een tijdje waarnemend voorzitter is geweest. Zij wil haar graag bedanken voor de inzet en overhandigt haar onder applaus van de aanwezige leden een bloemetje.

9. Mededelingen over de enquête.

Henk van Till behandelt dit onderwerp. Er zijn 574 enquêtes verspreid waarvan er 81 weer ingevuld retour zijn ontvangen. Dit is een respons van 14%. Hieronder staan eerst de belangrijkste vragen van de enquête genoemd met daaronder het resultaat:

Herderewich is afhankelijk van de inzet van haar leden. Daarom willen wij graag van u weten of u zich kunt en wilt inzetten voor Herderewich. Uiteraard zullen andere leden van Herderewich u hierbij ondersteunen.

	JA	NEE	NIET INGEVULD	TOTAAL
Onderzoek doen	7	61	13	81
Schrijven	8	58	15	81
Werkgroep	9	60	12	81
Kraam/Vischpoort	13	56	12	81
TOTAAL	37	235	52	324

Uw lidmaatschap

Wat zijn de belangrijkste redenen waarom u lid bent (geworden) van Herderewich? U mag maximaal 3 redenen aankruisen (diverse invullers hebben meer redenen opgegeven).

LIDMAATSCHAP

Interesse in lokale geschiedenis	70
Interesse in geschiedenis	37
Vittepraetje	33
Lezingen	29
Zelf onderzoek doen	5
Werk in werkgroep	2
Steun aan Herderewich	39
Voor gezelligheid	4
TOTAAL	219

Waar haalt u informatie over (de activiteiten van) Herderewich vandaan? U mag maximaal 3 redenen aankruisen (meerdere leden hebben meer mogelijkheden aangekruist).

INFORMATIEBRONNEN

Vittepraetje	70
Website Herderewich	23
Krant/lokale media	49
Posters	1
Facebook/Twitter/Google	7
TOTAAL	150

Uw contributie

Herderewich betaalt haar activiteiten voornamelijk uit de contributie die door de leden wordt betaald. Omdat het bestuur van uw vereniging veel waarde hecht aan de mening van haar leden, horen we graag van u, waaraan u vindt dat het geld van Herderewich uitgegeven moet worden. Gemiddeld worden de volgende bedragen uitgegeven aan onderstaande activiteiten. Bent u tevreden over deze verdeling of vindt u dat er aan bepaalde activiteiten meer of minder geld zou moeten worden uitgegeven?

Zet hiervoor achter elke activiteit een kruisje in de kolom onder "meer", "goed" of "minder".

		MEER	GOED	MINDER	NIET INGEVULD	TOTAAL
Vittepraetje	€ 3500	6	60	7	8	81
Vischpoort	€ 3000	12	40	12	17	81
Lezingen	€ 1500	11	54	2	14	81
Website	€ 1000	7	48	11	15	81
PR	€ 750	14	46	5	16	81
Boeken	€ 750	5	50	10	16	81
Reservering 2022	€ 500	2	60	7	12	81
TOTAAL		57	358	54	98	567

Henk van Till wijst erop, dat een doel van de enquête was van de leden ook mail-adressen te krijgen. Met zo'n beperkte terugmelding is echter van de meerderheid van de leden nog geen emailadres bekend. Dat betekent, dat het voornemen van het bestuur om de leden meer per mail te benaderen (nog) geen (volledige) doorgang kan vinden. Op een vraag van één van de leden wat er gebeurt met de mensen die zich hebben aangemeld voor een vrijwilligerstaak antwoordt Henk, dat de vrijwilligers voor bemensing van de Vischpoort/een kraam al bericht hebben gehad. Op 15 april vindt om 19.30 uur in de Vischpoort een voorlichtingsbijeenkomst hierover plaats. Ook niet uitgenodigden zijn hier van harte welkom. De heer Hop zegt hiervoor geen uitnodiging te hebben ontvangen terwijl hij zich wel heeft aangemeld. Kennelijk is hier sprake van een omissie.

Henk van Till vervolgt, dat er ook diverse mensen zich voor werkgroepwerk hebben aangemeld. Ook zijn er een aantal mensen die zich voor onderzoekswerk hebben opgegeven. Daarvan zal zo mogelijk ook gebruik worden gemaakt. Henk deelt nog mee, dat diverse leden hebben aangegeven graag nog iets voor de vereniging te willen doen maar daar vanwege hun gevorderde leeftijd helaas van moeten afzien.

9. Rondvraag.

Hiervan wordt geen gebruik gemaakt.

De voorzitter dankt iedereen voor zijn/haar komst en wenst allen een wel thuis.

Harderwijk, 16 april 2014.

Voor de opmaking,

Jan E. Mons.

secretaris "Herderewich".

Agenda 2014

Lezing over Oud en Nieuw Groevenbeek en zijn bewoners door Theo Koster en Gert Schuurman NMP Ermelo **woensdag 11 juni 2014**
Locatie: Bibliotheek Harderwijk, aanvang 20.00 uur, zaal open om 19:30 uur

AALTJESDAGEN donderdag en vrijdag 12 juni 19:00 - 00.00 uur
. **zaterdag 14 juni 10:00 - 00.30 uur**
Drie dagen vol cultuur, muziek en theater in en om het centrum en de boulevard van de Hanzestad Harderwijk

Boerenmarkt Hierden zaterdag 5 juli
Locatie: centrum Hierden Oude Zuiderzeestraatweg

Oogstfeest Ermelo zaterdag 16 augustus
Locatie: feestterrein Oude Nijkerkerweg 21, 3853 JK Ermelo

Visserijdagen vrijdag 29 en zaterdag 30 augustus
Harderwijker Vissershaven, een uniek schouwspel vanaf de wal of vanaf de Knardijk voor de kust van Harderwijk. Watersportvereniging Flevo neemt de gehele organisatie van de Botterzeilwedstrijd voor haar rekening.
Herderewich staat zaterdags met een kraam aan de Havendam.
Locatie: Harderwijker Vissershaven van 10.30 uur tot 17.30 uur

Lezing over het Koloniaal Werfdepot donderdag 11 sept.
Piet Stellingwerf, lid van Herderewich en stadsgids, houdt deze presentatie; hij mag beslist een deskundige over dit onderwerp worden genoemd. Hij zal een beeld schetsen van het Koloniale Werfdepot, hoe het functioneerde en hoe de organisatie was. Ook zal hij ingaan op werving, het soort en de aantallen kolonialen die er kwamen, de opleiding en hoe het vervoer naar de vertrekhavens geregeld was. Tevens hoe de sfeer was tussen het Koloniale Werfdepot en de burgerij.
Locatie Bibliotheek Harderwijk, aanvang 20.00 uur, zaal open om 19:30 uur

Open Monumentendag te Harderwijk zaterdag 13 sept.
Aanvang: 10.00 uur
Thema: Op Reis

Lezing over De Grote Kerk woensdag 12 nov.
door mevrouw drs. Meta A. Prins-Schimmel.
Tevens aandacht voor haar boek over de Grote Kerk te Harderwijk.
Locatie Bibliotheek Harderwijk aanvang 20.00 uur, zaal open om 19:30 uur

Tastbare herinneringen aan Belgische vluchtelingen

Eric R.J. Wils

Dit artikel is eerder gepubliceerd in het A.N.W.B. blad. Theo Bakker kreeg toestemming van de schrijver voor publicatie in het Vittepraetje. Omdat het 100 jaar geleden is dat de Eerste Wereldoorlog uitbrak leek het ons passend dit nu te plaatsen (Red.)

Een rondrit over de Veluwe laat tastbare herinneringen aan Belgische vluchtelingen tijdens de Eerste Wereldoorlog in Nederland zien. Midden in ons land, op de Veluwe en aan de rand daarvan in Amersfoort, bevinden zich tastbare herinneringen aan de tienduizenden Belgische “oorlogsgasten” zowel militairen als burgers, die in de Eerste Wereldoorlog in Nederland in kampen verbleven. Hieronder wordt een autoroute langs de locaties gepresenteerd met een beschrijving van de monumenten en begraafplaatsen.

1. Ede

De beschreven rondrit begint in Ede bij het Belgenmonument op de Edese heide langs de N224 weg tussen Ede en Arnhem. Vanaf de parkeerplaats bij het Natuurcentrum is het ongeveer 10 minuten lopen over een fietspad naar het monument van het voormalige Vluchtoord Ede.

2. Nunspeet

De tocht gaat vervolgens dwars door de Veluwe via de N304 en N310 naar Nunspeet. In Nunspeet langs het station door de F. A. Molijnlaan naar de Eperweg aan de oostzijde van Nunspeet. Via de Oenenburgweg naar de kruising van de Leopoldlaan en Fabiolalaan waar het voormalige Vluchtoord Nunspeet lag. Terug naar de Eperweg richting het centrum. Langs nummer 22 ligt de Oude Begraaf plaats met overledenen uit het voormalige Vluchtoord Nunspeet. Via de F. A. Molijn laan terug naar de N310 richting de A28 .

3. Harderwijk

De tocht wordt vervolgd over de A28 richting Amersfoort. Bij afslag 13 naar Harderwijk en over de N302 (ringweg om de stad) naar Harderwijk (centrum). Over de Newtonweg en kort daarna naar links naar Oosteinde waar de Oostergaarde Begraafplaats ligt. De begraafplaats is geopend tot zons-
ondergang. Het Belgische Ereveld ligt aan de linkerachterkant komend vanaf de ingang. Aan de rechterachterkant, komend van af de ingang, ligt in vak B, op 8/251 het graf van Woutje van de Velde, het door een Belgische militair vermoorde meisje. Terug naar de N302 en de A28.

4. Amersfoort

De tocht wordt vervolgd over de A28 naar Amersfoort. Bij afslag 5 (Amersfoort-Zuid) naar de N221 (de Rondweg Zuid) naar de Stichtse Rotonde. Bij de rotonde naar rechts naar de Utrechtseweg. Het Belgenmonument staat aan de Belgenlaan, een zijstraat van de Utrechtseweg.

De hei bij Ede

De Edese Heide was in het eerste deel van de 20ste eeuw militair terrein. Dit militaire verleden van Ede als garnizoensplaats sinds 1906 leeft voort in de kazernes langs de Nieuwe Kazernelaan. Op de hei werd tijdens de Eerste Wereldoorlog flink geoefend door de hier gemobiliseerde Nederlandse militairen. Aan de westelijke kant van de Edese Heide, langs het Edese Bos, werden loopgraven gegraven waarvan de zigzag contouren nog altijd dui-

delijk zichtbaar zijn. Het omvangrijke complex loopgraven ligt langs een fietspad op ruim 5 minuten lopen ten noorden van de parkeerplaats in het Edese Bos bij de rotonde van de N224 (de oude rijksweg Arnhem-Ede) en de Nieuwe Kazernelaan.

Belgenmonument in Ede

Eind 1914 werd begonnen met de bouw van het vluchtoord Ede en in februari 1915 kwamen de eerste vluchtelingen al aan. Het kamp was berekend op 10.000 Belgen, maar het zouden er nooit meer dan 5.400 worden. Een deel van het kamp werd derhalve niet gebruikt. In het voorjaar van 1917 werd het vluchtoord Ede opgeheven wegens bezuinigingen; het model was te duur geworden. De op dat moment nog in het kamp verblijvende circa 3.000 Belgen werden, onder protest, merendeels overgebracht naar het vluchtoord Nunspeet. Het Edese kamp werd vervolgens afgebroken. Pas in

Ginkelse heide

de jaren zeventig van de vorige eeuw kwam in de pers de belangstelling op gang voor het vluchtoord Ede, resulterend in een in 1981 opgericht Comité Belgen Ede. Op initiatief van dit comité is 70 jaar na de vlucht van de Belgen naar Nederland, op 10 augustus 1984, een monument opgericht op de plaats waar het kamp heeft gestaan. Het bevindt zich midden op de hei op ruim 5 minuten lopen van de parkeerplaats langs de N224 aan het begin van de Groot Ginkelseweg naar het Natuurcentrum Veluwe. Langs een fietspad staat een informatiebord, waarvan de witte letters van de tekst na 25 jaar vrijwel zijn uitgewist, en dat dus nodig vervangen moet worden, wil het monument zijn betekenis niet verliezen. De nauwelijks nog leesbare tekst aan de bovenkant van het informatiebord luidt:

“Het Belgenmonument is een zwerfkei die op restanten van de fundering van het Vluchtoord Ede staat. Een opvangkamp uit de Eerste Wereldoorlog 1914-1918. Meer dan een miljoen Belgen vluchtten indertijd voor het oorlogsgeweld naar Nederland. Bijna 6000 mannen, vrouwen en kinderen uit Vlaanderen werden tussen 1915 en 1918 hier op de Edese Heide opgevangen in houten barakken op een terrein van 30 hectare groot. Een “modelkamp” voorzien van alle faciliteiten zoals een ziekenhuis, een kerk en scholen. Met een eigen centrale voor verwarming en elektriciteit voor die tijd een ongekende luxe. Vluchtoord Ede is in 1918 gesloopt. De materialen zijn gebruikt voor heropbouw in België”.

Onder de tekst op het informatiebord wordt de plattegrond van het vluchtoord Ede weergegeven. De ingang was aan de huidige N224. Het rechthoe-

kige kamp werd doorsneden door twee haaks op elkaar staande kampstraten – de Wilhelminalaan en Cort van der Lindenlaan genoemd - resulterend in vier blokken. De ongeveer 40 barakken stonden in drie woonblokken en hadden de namen Scheldedorp, Maasdorp en Leyedorp. In ieder dorp waren er slaapzalen, eetzaal en waslokalen. In het vierde blok bevonden zich de gemeenschappelijke ruimtes zoals het ziekenhuis, de kerk en de scholen. In het Natuurcentrum Veluwe is ook nog een maquette van het vluchtoord Ede te zien met aanvullende informatie.

De zwerfkei van het Belgenmonument staat op de kruising van de twee hoofdstraten van het voormalige kamp. Veel meer is er niet te zien behalve enkele betonnen funderingsresten. Op de zwerfkei is een plaquette aangebracht met de tekst:

“Belgisch vluchtelingenkamp V.O.E. 1914-1918, Deze zwerfkei uit Ede doet ons denken aan het verleden.”

Er is wel enige denkkracht voor nodig om staande bij de zwerfkei een voorstelling te maken van een kamp van 30 hectare (500 bij 600 m) groot hier op de hei, waar op zijn hoogtepunt ruim 5.000 mannen, vrouwen en kinderen samenleefden. Niet veel minder dan in het dorp Ede zelf.

Tussen Ede en Nunspeet (Begraafplaats Garderen)

Behalve de gedenktekens voor de Belgische vluchtelingen zijn er nog een paar tastbare herinneringen aan de Eerste Wereldoorlog op de Veluwe. Op de begraafplaats in Garderen staat een gedenkteken voor 29 Servische militairen die hier zijn begraven. Vermoedelijk waren het krijgsgevangenen die uit Duitsland via Nederland op weg waren naar hun land. Volgens het monument in Enschede ter herinnering aan de repatriëring zijn, in de periode tussen 20 november 1918 en 20 januari 1919, 1660 Servische krijgslieden Nederland binnengekomen. Een aantal daarvan werd tijdelijk ondergebracht in het ontruimde Nederlandse mobilisatiekamp in Nieuw-Milligen. Slechts een obelisk langs de oude weg tussen Amersfoort en Apeldoorn (de huidige N344) herinnert aan dit barakkenkamp, dat op 22 oktober 1915 in gebruik werd genomen.

De Servische militairen zijn in januari 1919 overleden aan de Spaanse griep en begraven op de begraafplaats in Garderen. Servië ging in 1928 op in Joegoslavië. De Joegoslavische regering heeft de stoffelijke resten in 1938 laten opgraven om ze in Joegoslavië te herbegraven. Dat is nooit gebeurd, het transport met de lichamen is ergens, op een nu onbekende plaats, in Tsjecho-Slowakije gestrand. In oktober 2009 is aan het monument in Garderen nog een nieuwe plaquette toegevoegd met de namen van 14 Servische militairen die in Enschede zijn gestorven.

Vluchtoord Nunspeet

De Nederlandse overheid deelde de armlastige Belgen die in de vluchtelingenkampen gehuisvest werden in drie groepen in: de gevaarlijke of ongewenste elementen, de minder gewensten en de fatsoenlijke behoeftigen. Ede was opgezet voor de laatste categorie en werd derhalve

het modelvluchtoord. Nunspeet daarentegen was bestemd voor de eerste categorie ook wel omschreven als “de heffe des volks”, oftewel het uit-schot. Volgens de eerste kampbestuurder, dr. Hendrik Muller, bestond de kampbevolking uit: “dronkelappen, lichtekooien, syfilislijders en lui-aards.” Een niet al te positieve beschrijving derhalve.

Vluchtoord Nunspeet werd gebouwd langs de Eperweg op de hei op ruim een kilometer ten oosten van het dorp Nunspeet. Het bestond uit vier delen (“dorpen”) met zo’n 70 barakken. Woon- en slaapverblijven voor families met of zonder kinderen, waslokalen en eetzaal, en sociale voorzieningen zoals een ziekenhuis, kerk en scholen. Het kamp was omgeven door een sloot met een draadversperring. Midden 1917 werd het maximale aantal bewoners van ongeveer 7.000 mensen bereikt. De omstandigheden waren in de begintijd verre van ideaal in het kamp getuige een krantenbericht in het Dagblad van Zuid-Holland van 30 december 1914, waarbij de verslaggever de kampbewoners verzocht geduld te hebben: “We hebben twee, drie, vier maanden geduld gehad. Wat is geduld in een oord als dit, waar we worden bewaakt als wilde beesten, waar we niets hebben te doen. In deze verlatenheid, waar we als varkens op stro slapen en onze longen uithoesten tusschen vochtige dekens!” Er herinnert momenteel weinig meer in Nunspeet aan de tijdelijke verblijfplaats van de ongeveer 7.000 Belgische vluchtelingen die daar ooit verbleven.

Informatiebord op de hoek van de Leopoldlaan en de Fabiolalaan

Het kamp werd in 1919 afgebroken. Op de plaats waar het kamp was gevestigd zijn woningen gebouwd, resulterend in een van veel groen voorziene woonwijk. Geen wijk waar men “de heffe des volks” zou aantreffen. De lanen in de wijk dragen de namen van leden van het Belgische koningshuis.

Op de hoek van de Leopoldlaan en de Fabiolalaan staat een bord met de plattegrond van het voormalige kamp en de lanen van de woonwijk erin getekend.

Oude Begraafplaats in Nunspeet

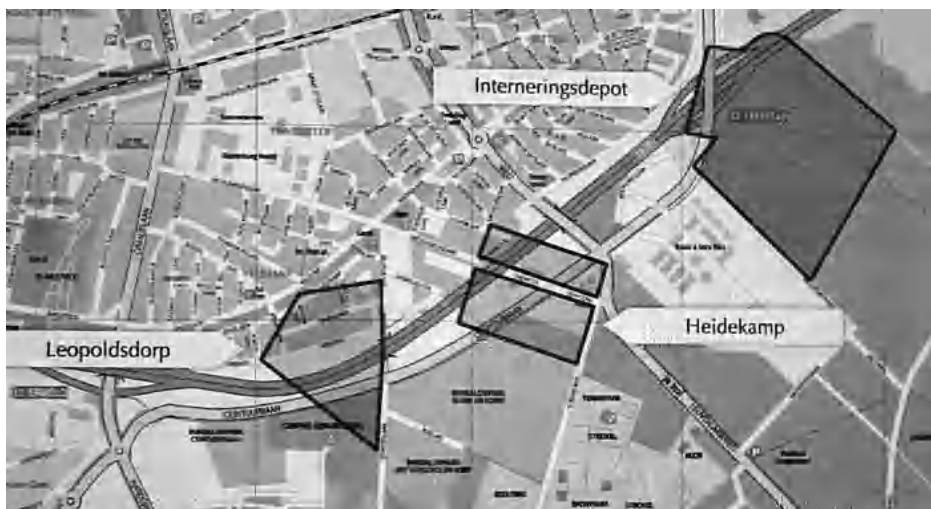
Tastbare herinneringen aan het verblijf van de Belgen in Nunspeet zijn te vinden op de Oude Begraafplaats aan de Eperweg 22. Op een gedeelte van deze begraafplaats, ooit begonnen in 1828, liggen de Belgische vluchtelingen die in Vluchtoord Nunspeet zijn overleden. Gezien de miserabele toestanden overleden nogal wat mensen in de begintijd van het kamp. In een opeengepakte menschenhoop onder onhygiënische omstandigheden verspreidt een epidemie zich nu eenmaal snel.

In de eerste negen maanden stierven 264 personen op een totaal van circa 5.500 kampbewoners. Daar werd in de lokale pers aandacht aan besteed: "In Vluchtoord Nunspeet waart de dood als een rover rond." Vooral de kindersterfte was hoog. Van de kinderen onder de 12 jaar stierven er 225 van de 1000, een hoog percentage.

De graven zijn voorzien van kleine gietijzeren paaltjes met een nummer. Bijna 650 anonieme, dode Belgen op slechts drie na. Er zijn drie graven gemarkeerd: een stenen plaat voor Johanna Wennemers (14 juli 1885 – 16 april 1917), een verveerd vierkant houten bord voor een kind met de naam Willem (geboren in 1913) en een houten bord in de vorm van een grafsteen voor het jongetje Philips Polak. Hoewel het hout is aangetast is de tekst nog leesbaar. Geboren in april 1912 in Borgerhout, Antwerpen en gestorven in Nunspeet op 17 februari 1915. Een nog geen drie jaar oud slachtoffer van de oorlog, maar de anonimiteit enigszins ontstegen. De doodsoorzaak werd niet ingevuld in het dodenregister, maar overlijden door mazelen kwam vaak voor in het kamp.

Aan de rand van de begraafplaats staat nog een bakstenen monument, opgericht in 1919. Onder het graveerde kruis met de tekst "O Crux, ave spes unica (O Kruis, onze enige hoop)" staat op het monument: "*Gastvrij Nederland aan de afgestorvene vluchtelingen 1914-1919.*"

Belgenkamp in Harderwijk

Harderwijk was in 1914 een plaats met ongeveer 7.500 inwoners. Het Belgenkamp voor de rond de 15.000 geïnterneerde militairen werd enkele kilometers ten zuidoosten van de stad aangelegd. Anno 2010 ligt de stadsgrens van Harderwijk bij het voormalige kamp. Er herinnert niets meer aan het kamp en de snelweg A28 loopt voor een deel over het voormalige kampterrein. Naast het kamp voor de militairen verrezen er de twee gezins-

dorpen Leopoldsdorp en Heidekamp voor burgers, aangegeven op de kaart op pagina 13.

Ook van het tweede grote kamp met Belgische militairen, het Kamp van Zeist, is niets bewaard gebleven. Het bevond zich op de locatie van de vliegbasis Soesterberg waar nu nog het Militaire Luchtvaart Museum staat. Het Legermuseum zal in de komende jaren van Delft naar deze locatie verhuizen.

Begraafplaats Oostergaarde in Harderwijk

Aan de rand van de Gemeentelijke Begraafplaats Oostergaarde in Harderwijk ligt een Belgisch Ereveld, dat op 28 september 1963 officieel werd geopend door de Belgische ambassadeur. Hier liggen nu vrijwel alle Belgische soldaten begraven die tijdens hun internering in Nederland zijn overleden en niet gerepatrieerd zijn. Ze zijn niet allemaal in Harderwijk gestorven.

Aan het einde van de Eerste Wereldoorlog lagen op de begraafplaats in Harderwijk slechts 36 Belgische militairen. Na overleg tussen de Belgische regering, de Nederlandse Oorlogsgravenstichting en de gemeente Harderwijk is er in 1960 voor gekozen om de militairen die elders in Nederland lagen begraven naar Harderwijk over te brengen. In vijf andere plaatsen in Nederland liggen in gemeenschappelijke graven, vaak voorzien van een monument, nog een dertigtal Belgische militairen zoals in Heerlen.

In totaal worden in Harderwijk 349 doden herdacht. Er staan 225 grafstenen en op het herdenkingsmonument aan de achterkant worden de namen van 124 mannen vermeld die niet konden worden herbegraven. Er waren ongeveer 33.000 Belgische militairen in Nederland geïnterneerd, dus 349 is slechts 1% van het totaal. Het merendeel is overleden ten gevolge van de Spaanse griep epidemie die in 1918 en 1919 heerste. De jaartallen 1918 en 1919 komen dan ook veel voor. Er staat behalve de naam en de data (soms alleen de overlijdensdatum) weinig op de grafstenen. De stenen komen overeen met de Britse grafstenen en zijn volkomen anders dan de gebruikelijke militaire Belgische grafstenen. Alleen op een begraafplaats in Deventer staat in Nederland zo'n gangbare steen - een grijze massieve steen met ronde bovenkant - op een gezamenlijk graf voor vier Belgische soldaten.

Op de begraafplaats liggen ook de dodelijke slachtoffers van de opstand in het Kamp van Zeist op 3 december 1914. Ze kwamen in opstand tegen de slechte leefomstandigheden in dat kamp. De kantine werd o.a. leeggeplunderd. De Nederlandse bewakingstroepen werden uitgescholden voor "kwatta-soldaatjes" en soortgelijke scheldwoorden. Het liep uit de hand doordat de Belgen met stenen begonnen te gooien. De opstand werd vervolgens met geweld door de Nederlandse bewaking neergeslagen. Daarbij werden acht Belgen gedood en 18 zwaargewond. Zes liggen er in Harderwijk begraven, twee zijn later gerepatrieerd. Vijf mannen, die niet tevreden waren met hun lot in het Kamp van Zeist, liggen er in een rijtje bij elkaar: Boeykens, Demaeyer, Desmedt, Devrieze en Honnorez. De zesde, DeHerdt, ligt in een andere rij. Vijf Vlaamse en een Franse naam. Rond de 70% van de geïnterneerden was Vlaming.

Belgenmonument in Amersfoort

Een groot probleem van de Belgen in de kampen was de verveling. Als geïnterneerden beloofden niet te ontsnappen, mochten ze tegen betaling gaan werken. Dit gebeurde o.a. in de Limburgse mijnen. Een bijzonder werkgelegenheidsproject startte op Belgisch initiatief in Amersfoort. Op 3 oktober 1916 stelde het "Centraal Beheer der Werkscholen voor Belgische geïnterneerde Soldaten" aan het gemeentebestuur van Amersfoort voor een gedenkteken op te richten. Dit diende de Belgische dankbaarheid voor de Nederlandse gastvrijheid tijdens de oorlog tot uiting te brengen.

Op 10 oktober 1916 werd het besluit door de gemeenteraad van Amersfoort genomen. Na overdracht zou de gemeente Amersfoort voor het onderhoud zorgen. Het monument staat aan de Belgenlaan bij de Stichtste Rotonde en werd gebouwd door de Belgische geïnterneerden, leerlingen van de werkscholen in de kampen Harderwijk en Zeist. In groepen van 25 man konden ze er enkele weken of maanden aan mee helpen.

Het ontwerp was van de Belgische architect Huib Hoste uit Brugge die tijdens de oorlog in Nederland verbleef. In het voorjaar van 1917 werd met de bouw begonnen en ten tijde van de wapenstilstand op 11 november 1918 was het vrijwel klaar. De architect is duidelijk beïnvloed door Nederlandse architecten van de Amsterdamse school zoals Hendrik Pieter Berlage. Het monument bestaat uit een hoofdgebouw en een lager gelegen muur op een afstand van 60 meter. Daartussen zou een tuin worden aangelegd, maar dat is niet gerealiseerd. Het hoofdgebouw is 18 meter breed en heeft drie verticale pylonen met hoogten van 12 en 14 meter. In de middelste pyloon zijn aan de twee kanten de Nederlandse en Belgische Leeuw in baksteen uitgebeeld. Aan de voorkant is een reliëf met het beeld van de vredesengel Pax aangebracht. Aan weerszijden van de middelste pyloon bevinden zich trappen die naar twee ruimtes leiden. In een daarvan worden de gestorven Belgische geïnterneerden herdacht door middel van een in beton uitgehakte lijst namen. De andere is gewijd aan koningin Wilhelmina en koning Albert I, maar aan de muren zijn ook stenen portretten van hoge militairen uitgehakt zoals van generaal Snijders.

In de jaren 1955-1957 werd het monument gerestaureerd, nodig door de slechte staat van het beton en het beeldhouwwerk. Op de middelste pyloon werd in 1967 een carillon geplaatst, momenteel gebruikt door de beiaardschool. In 2000 werd het Belgenmonument opnieuw gerestaureerd en is sindsdien een Rijksmonument.

De verhouding tussen België en Nederland was na de oorlog bepaald niet vriendelijk. België vond dat het ter compensatie van de geleden oorlogsschade recht had op Zeeuws-Vlaanderen en Zuid-Limburg. De Belgische eisen op Nederlands grondgebied werden echter tijdens de besprekingen in Versailles in 1919 afgewezen. De situatie was zodanig gespannen dat er kort na de oorlog geen plaats was voor een officiële inhuldiging van het monument. Dat is pas op 22 november 1938 gebeurd in aanwezigheid van koningin Wilhelmina en de Belgische koning Leopold III, de zoon van de in

1934 dodelijk verongelukte koning-ridder Albert I. Op de gedenkplaat staat de volgende tekst, op een tweede plaquette ook in het Frans:

"Als getuigenis der dankbaarheid van het Belgische volk voor de edelmoedige hulpvaardigheid aan de Belgische uitgewekenen gedurende den Wereldoorlog 1914-1918 door het Nederlandsche volk bewezen."

Het monument staat op de Amerfoortse Berg, een van de toppen van de Utrechtse Heuvelrug. Op de in 1937 aangebrachte zonnewijzer is aangegeven dat men zich hier "45 meter boven NAP" bevindt en dat "Amersfoort centrum des lands" is, wat niet helemaal waar is.

Voor de reliëfs van het bovenste gedeelte van het monument werd de Zwitserse beeldhouwer François Gos aangetrokken. De beeldhouwwerken beelden het leven in vrede uit dat troost moet bieden: een werkende smid, boeren met blijde kinderen en een huisvrouw met spinnenwiel. Op de muur van het onderste gedeelte is het jaar 1917 gemetseld. De tekst boven de bankjes luidt (in het Nederlands en Frans): *"Gastvrijheid, Opbeuring, Onderwijs"*. Het was ooit de bedoeling bij de muur een klein museum te bouwen, maar dat is er nooit van gekomen. Het beeldhouwwerk aan de andere kant van de muur was een ontwerp van de Nederlandse beeldhouwer Hildo Krop (1884-1970), die in Amsterdam als stadsbeeldhouwer heeft gewerkt. Zijn stijl wordt omschreven als een socialistisch symbolisme. De reliëfs verbeelden de fusillade, internering en uittocht.

Verslag lezing over de Joodse Harderwijkers door Anton Daniëls

Redactie

Voorafgaand aan de Algemene Ledenvergadering zou de heer Hovenkamp een lezing houden over Ernst Brinck. Helaas was hij wegens ziekte verhinderd. Vanaf deze plaats wensen wij hem een voorspoedig herstel.

Gelukkig beschikt de vereniging dan nog over Anton Daniëls die bereid bleek de onstane leemte op te vullen. Puttend uit zijn rijke oevre vertelde hij ons over het belangwekkende leven van de heer Hartog Beem. Hartog, die heeft geleefd van 1857 tot 1937 en getrouwd was met Retje Kanne-wasser.

Aan de hand van lichtbeelden laat de spreker zien waar de familie een tijdje in Harderwijk heeft gewoond, alsook de impact die de Tweede Wereldoorlog op deze familie en het leven en werk van Hartog Beem had. In de Tweede Wereldoorlog is de familie ondergedoken geweest. De twee kinderen, Bram en Eva waren gescheiden van hun ouders. De kinderen zijn ontdekt, opge-pakt en via het kamp Westerbork afgevoerd naar de gaskamers. Zij zijn op 9 en 11-jarige leeftijd omgebracht.

Hartog Beem heeft diverse boeken over de Joden in Nederland geschreven. Correspondentie tussen de ouders en de kinderen en tussen Harderwijkers en de heer Beem bestaat nog. Daniëls toont een kaart van de kinderen aan de ouders (door de ouders ontvangen toen de kinderen inmiddels al vergast waren) en van correspondentie tussen de heren Beem en Schilderman.

De heer Daniëls bedankt iedereen die een bijdrage heeft geleverd aan de totstandkoming van zijn boek "Joodse Harderwijkers". Daaronder zijn ook diverse leden van de Oudheidkundige Vereniging "Herderewich". Het uitbrengen van dit boek over de Joden in Harderwijk vindt hij van belang: het voelt goed om te kunnen zeggen dat zij in dit boek een "Naam" en een "Gezicht" hebben gekregen. Het boek is tijdens de pauze te koop en kan worden voorzien van een handtekening en/of persoonlijk voorwoord van de schrijver.

Gezin Abraham Beem met vrouw, zoon Jozeph en Hartog.
Uit Joodse Harderwijkers

Bij mijn onderzoek van het schilderij “De verspieters van Kanaan”, dat in de hal van het oude stadhuis hangt, deed ik een verrassende ontdekking. Het schilderij is een nagenoeg exacte kopie van het beroemde schilderij dat Giovanni Lanfranco (1582-1647) schilderde tussen 1621 en 1641. Het hangt in het J. Paul Getty Museum te Los Angeles en heet “Moses and the Messengers from Canaan”.

Toelichting op de schilder

Giovanni Lanfranco (Parma, 26 januari 1582 - Rome, 30 november 1647) was een Italiaanse kunstschilder uit de periode van de Barok. Hij was een leerling van de gebroeders Agostino en Annibale Carracci. Met Annibale werkte hij aan de galerij van het Palazzo Farnese in Rome. Zijn werk werd beïnvloed door Correggio en hij schiep in diens stijl vele illusionistische plafondschilderingen, naast monumentale en dramatische altaarstukken. Zelf had hij vooral invloed op de Napolitaanse School.

Tot Lanfranco's belangrijkste werken horen zijn fresco's met taferelen uit het leven van de heilige Jozef in het Palazzo Mattei in Rome (ca. 1615) en zijn voltooiing van de door Domenico Zampieri begonnen koepelschildering van de Sant' Andrea della Valle, eveneens in Rome (1624-1628). Het verhaal gaat dat Zampieri hier zo boos over was dat hij de opgerichte stellages verzwakte in de hoop dat Lanfranco zijn nek zou breken. Van 1634 tot 1646 werkte hij voornamelijk in Napels, waar hij voor de San Martino onder meer de Hemelvaart van Christus vervaardigde. In 1646 keerde hij terug naar Rome.

Portret van een man geïdentificeerd als mogelijk het portret van Giovanni Lanfranco, Italiaans schilder (1582-1647). Olieverf op doek, door de Vlaamse schilder Justus Sustermans ook bekend als Giusto Sustermans (1597-1681) 85,7 x 64,8cm. Privécollectie, Milaan.

Het origineel

Uitleg schilderij

Tijdens de tocht naar het beloofde land stuurt Mozes twaalf man vooruit om het land te verkennen. Eén man uit elke stam, onder hen Jozua. Na 40 dagen keren ze terug en doen ze verslag. Ze laten een paar enorme druiventrossen zien, en granaatappels en vijgen, als bewijs van de overvloed in Kanaän. "Voorwaar, het is van melk en honing vloeiende", zeggen ze. Maar ze vertellen ook over de krijgshaftige volken die er in ommuurde steden wonen. Het volk wordt bang en begint weer te klagen tegen Mozes en God: "Waren we maar in Egypte gebleven". God is het gezeur nu beu en besluit dat de Israëlieten nog 40 jaar in de woestijn moeten blijven.

Lanfranco schilderde het tafereel vanuit een laag standpunt, waardoor de figuren extra monumentaal lijken. Het doek maakte deel uit van een reeks die hoog in de kerk San Paolo fuori le Mura (Sint-Paul buiten de muren) in Rome kwam te hangen.

Hier de afbeelding en uitleg van het schilderij dat hangt in de hal van het oude stadhuis:

De verspieters van Kanaän

Olieverf op doek, afm. werk 205 x 235, in zwartgeschilderde houten lijst. Men neemt aan dat het van een onbekende schilder uit de Hollandse School is, terwijl Giovanni uit de Barokstijl schilderde. Het schilderij is van rond 1630. Het werd op 9 april 1657 voor 60 gulden door het stadsbestuur gekocht van Juffer Van Dompeler. Deze juffer zou de echtgenote geweest kunnen zijn van Evert van Dompeler en heette van haar meisjesnaam: Isabella van Gistelle.

Het is interessant na te gaan wie het geschilderd heeft en hoe deze schilder het schilderij van Giovanni kende. Deze onbekende schilder moet in Italië geweest zijn in de periode van 1621 tot 1629. Wie was hij en wat deed hij daar?

Vast staat dat hij het schilderij gezien moet hebben, anders kan je er geen (bijna) exacte kopie van maken. In die tijd waren er nog geen fototoestellen en was er geen internet!!!

Uitleg schilderij

De twaalf verkenners waren teruggekeerd en hadden aan Mozes en Aäron verslag uitgebracht over hun verkenningstocht. Ze vonden het alle twaalf inderdaad "een land van melk en honing" en waren onder de indruk van de vruchten die het land opbracht. Om het te bewijzen hadden ze een druiventros meegebracht, zo groot en zwaar dat twee man hem aan een stok moesten dragen (zie afbeelding).

Maar ik deed nog een verassende ontdekking. Bij onderzoek naar het schilderij "De marterling van Prometheus", bleek het ook hier te gaan om een (vrijwel) exacte kopie van het schilderij "Prometheus" van de Belgische schilder Theodoor Rombouts dat in Brussel hangt.

Afbeelding en uitleg van het schilderij van Theodoor Rombouts:

De marteling van Prometheus, door Theodoor Rombouts (1597-1637)

Dit schilderij hangt in de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten te Brussel, doekafmeting 154 x 222,5 cm. Herkomst: gekocht van de heer Levi de Léon, Parijs, 1938.

Theodoor Rombouts

Theodoor Rombouts (Antwerpen 2 juli 1597-14 september 1637) was een Brabantse Barokschilder uit de Antwerpse School. Hij was leerling in het atelier van Abraham Janssens in Antwerpen. In 1616 vertrok hij naar Italië waar hij de werken van verschillende Renaissance- en Barokmeesters bestudeerde die later een grote invloed op zijn werk zouden hebben. Toen hij in 1625 terug keerde naar Antwerpen werd hij officieel meesterschilder. Hij schilderde genrestukken en streng religieuze scènes met een sterk Chiaroscuro-effect¹⁾ op een Caravagesque²⁾ manier. Beïnvloed door de Barokkunstenaars in zijn omgeving ging hij steeds meer werken in de zachtere stijl die ook Rubens voerde. Hij stierf in zijn veertigste levensjaar.

En hier de afbeelding en uitleg van het schilderij dat boven in de hal van het oude stadhuis hangt:

Het is van een onbekende schilder, waarschijnlijk van de Utrechtse School. Het komt het werk van Gerard van Honthorst (1590 – 1656) zeer nabij. Het zou een kopie naar hem kunnen zijn.

De voorstelling is aan de Romeinse mythologie ontleend. Prometheus stal vuur van de hemel, waarvoor Zeus hem strafte.

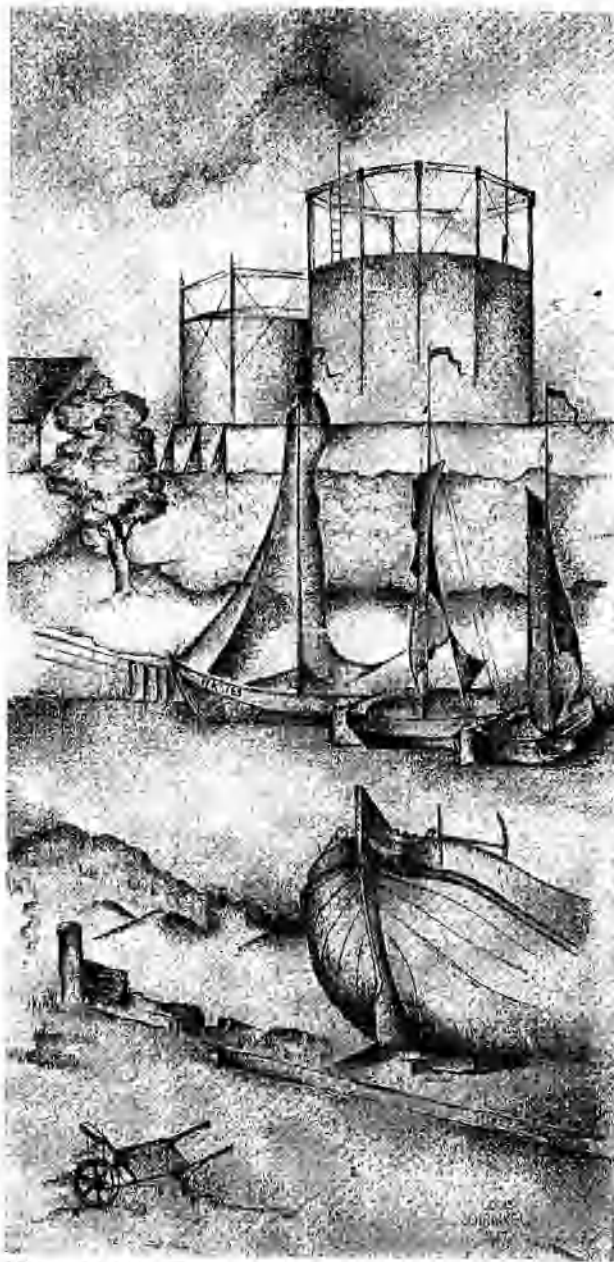
Het schilderij is geschonken door Mejuffrouw Marie Heineken (8 juni 1844-1 maart 1930), kunstschilderes te Amsterdam. Ze werd voornamelijk bekend met bloemstillevens.

Bij deze schenking rijzen de volgende vragen: Hoe kwam Marie Heineken aan het schilderij en waarom schonk ze het aan de stad Harderwijk? De meest interessante vraag is wel, van wie het schilderij is. Ook deze (onbekende) schilder moet het werk van Rombouts gekend hebben. Het staat vast dat hij/zij het schilderij gezien moet hebben, omdat het anders niet mogelijk is er een (bijna) exacte kopie van te maken.

Marie Heineken woonde het grootste deel van haar leven in Amsterdam. Haar vader was de koopman Wijnand Heineken, een neef van de bierbrouwer Dr. H.P. Heineken. Ze kreeg schilderles van P.F. Greive en van August Allebé op de Rijksacademie. Ze was lid van Arti et Amicitiae, de Amsterdamse vereniging van beeldende kunstenaars en kunstliefhebbers. Haar bloemstillevens worden als impressionistisch gekarakteriseerd. Bij haar begrafenis werd gezegd dat ze het liefst eenvoudige bloemen schilderde, “haar door haar vrienden aangeboden, of in eigen tuin gekweekt en verzorgd”. Een enkele keer schilderde ze een stadsgezicht.

Noten:

1. (Italiaans: chiaroscuro, Duits: Helldunkel) is een techniek uit de schilderkunst, film en fotografie waarbij de licht-donkercontrasten sterker worden uitgebeeld dan ze in werkelijkheid vaak zijn. Er wordt weinig gebruikgemaakt van de zogenaamde middentonen. Hiermee wordt een dramatisch effect bereikt, waarmee driedimensionale vormen worden geaccentueerd. Bij clair-obscur is de achtergrond donker en de voorgrond licht. De techniek is ontstaan in de Renaissance.
2. Het Caravaggisme is een stroming in de 17e-eeuwse schilderkunst, naar aanleiding van de revolutionaire stijl van de Italiaanse meester Caravaggio. De stroming is niet te beschrijven als een groep, noch als een school, zeker niet als gestructureerde beweging, maar hoogstens als Italiaanse navolging, als beïnvloeding. Deze mentale aanpassing situeert zich tussen de oppositie tegen de classicistische retoriek van de academies enerzijds en de schitterende illusionistische geestdrift van de Barok anderzijds.
Caravaggisten: In België had Peter Paul Rubens wel de stijl van Caravaggio bewonderd en verwerkt, tijdens zijn Italiaans verblijf. Ook Antoon van Dyck werkte aanvankelijk onder die invloed. Louis Finson, Gerard Seghers, Theodoor Rombouts, Jan Janssens, Jacob Jordaens, Adriaen Brouwer, David Teniers, Van Loon en de Waalse G. Duffet verwerkten caravaggisme-beïnvloeding.

Naar aanleiding van uw publicatie over de gasfabriek, schrijft u dat bij velen het bestaan van de gasfabriek onbekend is.

Onlangs kocht ik een tekening van Louis Schrikkel, die bij een bezoek in 1927 aan Harderwijk de haven vastlegde met daarop prominent de gasfabriek.

Louis tekende in de stijl van de nieuwe zakelijkheid.

Hij beeldt de taferelen die zich op de voorgrond afspelen onder in het beeldvlak af en die zich op de achtergrond afspelen, boven in.

Johannes Lodewijk Schrikkel, Amsterdam, sept. 1902 - 13 april 1995

Beeldhouwer, graficus, schilder, monumentaal kunstenaar (mozaïek), wandschilder, tekenaar.

Visserijberichten 1886 en 1887 (14)

Een product van de voormalige werkgroep "Visserij" die bestond uit wijlen de heren Geerling Petersen, Henk Schiffmacher, Rinus Herzog en Jan Brands. Zij verzamelden alle visserijberichten uit de kranten van 1846 tot 1969.

16-1-1886

Het gerechtshof te Arnhem heeft dinsdag o.a. het volgende arrest uitgesproken : L. Lammerts en J.M. van Meer, schipper en vissersknecht te Harderwijk, schuldig verklaard aan : de eerste moedwillige doodslag; de tweede medeplichtigheid aan die misdaad door het verschaffen van het wapen, dat tot het plegen van het feit heeft gediend met voorweten, dat hij daartoe dienen zou, veroordeelt L. tot een tuchthuisstraf voor vijf jaren en v.M. tot eene correctionele gevangenisstraf van vijf jaren. De verdediger voor de eerste was Mr. A. Haas van Amsterdam, voor de tweede Mr. Wentholt van Arnhem.

30-1-1886

Een treurig ongeval heeft maandag een huisgezin in rouw gedompeld en een achtenswaardig man het leven gekost. De heer Te K., scheepstimmerman, raakte bij het van de helling laten van een visserschuit door omkanteling tussen twee vaartuigen zodanig beknelde, dat hij weinige uren later onder vreselijke pijnen bezweek. De bij hem staande man ontkwam door een vlugge beweging aan hetzelfde lot. De heer Te K., (Jannes ten Kaate, red.) enige jaren uit Nijkerk herwaarts gekomen, had de scheepstimmerwerf aangelegd, en daardoor voor de schippers een gelegenheid tot vertimmering van schepen geopend, waarvan veelvuldig gebruik wordt gemaakt.

6-3-1886

De vrij hevige Noordwestenwind van woensdag voerde een onafzienbare massa ijs uit de Zuiderzee voor de kust langs onze stad. De windstille van donderdag deed het hier blijven en nog gaandeweg vermeerderen. Natuurlijk verlangen de vissers, die sedert half november al bijna onafgebroken in de onmogelijkheid geweest zijn hun handwerk uit te oefenen, reikhalzend naar open water.

13-3-1886

Verslag Raadsvergadering 5-3-1886

Het gaat over een plan om de haven te vergroten, zodat er meer schepen een plaats in de havenkom kunnen krijgen. Het college vraagt advies aan Gebr. Foppen en havenmeester Raaijen. De brug bij de Grote Poort is aan reparatie of vervanging toe; wellicht kan hier een beweegbare brug komen, zodat de schepen ook in de Bleekgracht kunnen liggen. Raadslid Fijnvandraat heeft met enkele vissers gesproken die de voorgestelde verbeteringen ondoordacht vinden en ook van mening zijn dat de (drie) adviseurs beter in een paviljoen op Veldwijk zouden kunnen vertoeven.

De heer K. Foppen dient een klacht in tegen raadslid Fijnvandraat in verband met dit woordgebruik. De klacht wordt echter terzijde gelegd omdat deze ongezegeld is, zo staat in het verslag van de volgende raadsvergadering. Ook is daar te lezen dat P. Jansen en 111 andere vissers in

een adres aan B&W hun bezwaren tegen de plannen van het college uiteen zetten. Zij pleiten ervoor om de ingang van de haven te verruimen waardoor land kan worden aangewonnen en nieuw bouwterrein verkregen en Harderwijk door de vreemdeling niet meer behoeft te worden gerekend onder de "ville mortes du Zuderzee". De burgemeester ziet met genoegen dat "de vooruitgang zelfs is doorgedrongen tot de visschers, nu hij ziet dat ook zij zich van Fransch bedienen".

24-4-1886

Vergadering Gemeenteraad d.d. 24-4-1886

HARDERWIJK. Blijkens het in de raadszitting van 15 April aangeboden gemeenteverslag over 1885, leverde de visscherij de volgende uitkomsten op. Er werd gevangen: 560 last voorjaars- 2½ last najaarsharing, verkocht voor f 25.368.20; 60362 kg. aal en paling, verkocht voor f 15.202.20; 1478400 stuks bot, verkocht voor f 31.184.50; 6677000 stuks ansjovis, verkocht voor f 23.505.75; 150400 stuks spiering, verkocht voor f 990.— en 3687 manden garnalen, verkocht voor f 1330.—. De geheele opbrengst bedroeg dus f 97.580.65 tegen f 116.314.— in 1884.

Er wordt gediscussieerd over het bijwonen van een vergadering van het Zuiderzeecomité op 28 april in Amsterdam. De burgemeester wil wel lid worden en de vergadering bezoeken, mits hieraan niet meer kosten zijn verbonden zijn dan f. 5.-- contributie per jaar. Was er eerst sprake van gehele drooglegging, nu zijn er amendementen ingediend voor gedeeltelijke drooglegging. Beide plannen zullen voor Harderwijk schadelijk zijn

en grote gevolgen hebben. De burgemeester denkt dat alle schade wel vergoed zal worden door het Rijk, maar daar is niet ieder van overtuigd. Er hangt een dreiging dat elke visser op den duur boer zal moeten worden. Er circuleren diverse bedragen over de jaarlijkse omzet en verdiensten aan vis. De (officiële) cijfers zijn inmiddels in het gemeenteverslag over 1885 gepubliceerd .

8-5-1886

Verleden week heeft zekere weduwe J. bij het eten van vis een graat doorslikt, met het gevolg, dat zij j.l. zaterdag aan de gevolgen is overleden.

12-6-1886

Terwijl de landman zich met het vooruitzicht op een goede oogst vleit, omdat tot dusver alles buiten gunstig staat en de weersgesteldheid vooral voor deze streek weinig te wensen overlaat, is het voor de visser een teleurstelling, dat er dit jaar geen ansjovis gevangen wordt. Ook uit andere plaatsen aan de Zuiderzee gelegen wordt geen noemenswaarde hoeveelheid gevist. Te Monnikendam, waar in de vorige week 65 cents per 100 stuks werd betaald, was de vangst ook zeer gering, waardoor de prijs per anker gestegen was tot f. 24.--

19-6-1886

Verslag Gemeenteraad 11-6-1886

De burgemeester deelt mee dat hij het lidmaatschap van het Zuiderzeecomité voor de gemeente, zonder verplichting voor verdere bijdragen, heeft aanvaard. De voorgestelde wijziging van de statuten, betreffende de gedeeltelijke afsluiting van de Zuiderzee, kan zonder bezwaar worden goedgekeurd.

26-6-1886

Het lijk van de verleden zaterdag zo ongelukkig omgekomen visser P. Petersen is zondag j.l. gevonden en hier aangebracht door zijn neef P. Petersen. Dit is de tweede maal, dat de vrouw haar man verloor in de golven. Wij vernemen, dat de belangstelling in het lot der weduwe zeer groot is en dat bij de ingezetenen een lijst rond gaat om door geldelijke bijdragen eenigszins in haar onderhoud te voorzien.

26-6-1886

Wederom heeft de Zuiderzee een slachtoffer geeist. De visserszoon Siemen Goossensen, oud 15 jaar, was hedenmorgen, zoals gebruikelijk is bij het vissen, alleen in de schuit achtergelaten om het roer te sturen, terwijl de andere vissers de kubben na gingen zien. De vreemde bewegingen, die de schuit maakte, trok de aandacht der vissers. Ze gingen er heen, maar vonden tot grote ontsteltenis hun schuit ledig. Nu veronderstelt men, dat de jongen, hetzij spelende, hetzij op een andere manier, overboord is geslagen en jammerlijk verdronken.

26-6-1886

Gemengd Nieuws.

Uit Monnikendam meldt men, dat maar enkele vissers nog op ansjovis uitgaan; de vangst bleef schraal en de meesten hadden deze visserij reeds opgegeven om ter botvangst uit te zeilen.

3-7-1886

De collecte onder de vissers, gehouden ten behoeve van de weduwe Petersen heeft, opgebracht ongeveer f.70.--

10-7-1886

Het lijk van de 15-jarige vissersknaap S. Goossensen is zaterdagmorgen tussen Putten en Nijkerk in een vergevorderde staat van ontbinding gevonden en zondag herwaarts overgebracht, om maandag ter aarde besteld te worden.

17-7-1886

Voor de weduwe P. Petersen alhier, die haar man op zo'n ongelukkige wijze verloor, door te verdrinken, heeft men ruim f. 300.-- ontvangen.

17-7-1886

In het begin dezer week zijn alhier een twintigtal Noordse balken aangebracht en aangespoeld, afkomstig van een houtvlot van Amsterdam afgezonden, bestemd voor Blokzijl.

7-8-1886

Visserij.

De Burgemeester van Harderwijk vestigt de aandacht van de belanghebbenden op de beschikking van de Minister van Waterstaat enz. van 10 juli j.l. no. 23, waarbij een uitbreiding is gegeven van de ankerplaatsen in de vaarwaters het Schuitengat en De Sloot.

Afdrukken liggen voor belangstellenden ter inzage op de secretarie en bij de havenmeester J. L. Raaijen.

Harderwijk 7-8-1886,

De Burtgemeester voornoemd, Mr. D. van Meurs.

28-8-1886

Dinsdagavond zakte het 6-jarig zoontje van Jacob Brandsen buiten de haven zo diep in de modder, dat het zich niet meer kon redden. Op het hulpgeschrei snelde de beurtschippersknecht P. Tydeman toe, wie het gelukte bijtijds het kind uit zijn ongelukkige toestand te verlossen.

20-11-1886

Naar wij vernemen heeft bij de storm, die woensdagavond woedde, zekere H.P. de mast van zijn schip op de Zuiderzee verloren.

4-12-1886

Verslag Gemeenteraad 29-11-1886.

Ingekomen stukken.

Er is een adres van het Zuiderzee-comité binnengekomen om een bijdrage in de kosten van onderzoek naar de geschiktste wijze van drooglegging der Zuiderzee. De meningen zijn verdeeld; het raadslid Fijnvandraat ziet er geen heil in. Hij acht het "weggeworpen geld", want hij gelooft dat de leden van de commissie er een goed leventje van zullen leiden. Na deze ongegronde verdachtmaking besluit de raad om voor een tijd van 3 jaar, f. 25.-- per jaar bij te dragen.

18-12-1886

Verleden week Vrijdagnacht verloor een 80-jarige schipper op de Zuiderzee op vreselijke wijze het leven. Niet ver van de Marker vuurtoren zonk de tjalk van de schipper, door hem en twee knechts bemand. De 3 opvarenden trachtten in de mast het leven te redden. De knechts gelukte dit, doch de bejaarde schipper werd door een stortzee losgerukt. De beide knechts werden zaterdagmorgen door Gooise vissers verlost, bij Volendammer vissers vriendelijk ontvangen en verpleegd. Eén overleed weldra.

23-12-1886

In het begin dezer week is uit een vissersschuit, liggende in de haven een horloge ontvreemd van zekere J.H., dat echter de volgende dag er weer teruggebracht is, doch op een andere plaats. Van het gebeurde is aangifte gedaan bij de politie.

19-2-1887

Raadsverslag.

Er ligt een voorstel om met ingang van 1 mei eerst komend op bestaande voorwaarden te verlengen de huur van de Molenwal aan J.Foppen voor 1 jaar ad. f. 40.--. Het voorstel wordt goedgekeurd.

19-3-1887

De persoon J.R. vissersknecht is terzake van diefstal van hout 5 februari j.l. alhier gepleegd, door de Arondissements Rechtbank te Zwolle veroordeeld tot 14 dagen gevangenisstraf.

26-3-1887

Gedurende deze week waren de uitkomsten der visserij over 't geheel niet zo gunstig als de vorige, hoofdzakelijk tengevolge van het stille weer op de ene en de hevige storm op de andere dag.

2-4-1887

In de zee is zaterdag zoute vis gevangen. Een visser haalde n.l. in het net een vat zoute vis van de bodem der zee op. De inhoud van het vat was nog goed.

23-4-1887

De wed. P. Bruinink alhier, die het vorig jaar haar man verloor, werd maandagochtend weer zwaar beproefd door het noodlottig verdrinken van haar oudste zoon, een oppassend jongeling van 19 jaar, tevens haar kostwinner, in volle zee op een afstand van ongeveer twee uur gaans van de kust. Deze bevond zich n.l. met twee andere personen in de sloep, waarin een fuik met haring werd gelost. De lading bleek echter te zwaar, zodat hij, voordat er hulp kon worden verleend, met de sloep in de diepte verdween en zijn lijk eerst enige uren later is opgevist. De beide anderen zijn door Bunschoter vissers gered.

14-5-1887

Openbare verkoping. Ten overstaan van Mr.J.F. Neeb, notaris te Harderwijk zal op zaterdag 21 mei 1887 bij inzet en op 28 mei a.s. bij toeslag, telkens des avonds om 7 uur in hotel Kamm te Harderwijk, worden verkocht een kleine goed onderhouden botter, liggende in de haven te Harderwijk met koksgeredschap, 2 span zeilen, 2 kabels en dreggen, 6 drijfnetten, 4 sleepnetten, 1 kuil en 1 boot. Inl. Notaris Neeb.

21-5-1887

Elburg, 15 mei. Gisteravond is het tjalkschip van J.Touwslager te Groningen, met basaltstenen van Dordrecht naar Lemmer voor de heer R.A.Bos op ruim een uur afstand N.W. van onze zeehaven in het vaarwater van de Kettel naar Harderwijk lek geraakt en gezonken. De schipper met zijn vrouw en de knecht hebben zich in de boot weten te redden en zijn heden nacht omstreeks twee uur hier aangekomen. Het vaartuig moet in een onderlinge maatschappij verzekerd zijn. Van het schip heeft men de tuigage en andere goederen afgehaald, doch van het schip zelf, dat in volle zee en voor de scheepvaart zeer gevaarlijk zit, zal weinig terecht komen. Van rijkswege is voorlopig iemand aangewezen om des avonds op een schuit naast het wrak een paar lichten te ontsteken.

4-6-1887

Bij Koninklijk Besluit van 31 mei is als blijk van Zr. Ms. goedkeuring en tevredenheid toegekend de bronzen medaille en een loffelijk getuigschrift aan J. van Veen, visser te Bunschoten en B. Buitink, vissersknecht te Putten, wegens hulp aan en redding van twee Harderwijker drenkelingen, die op 19 april op de Zuiderzee bij het ledigen der haringfuiken met hun boot waren omgeslagen, bij welk ongeval één der drie opvarenden verdronken is.

4-6-1887

Raadsverslag 2-6-1887. Onderhandeling over het wegnemen der ondiepte voor de ingang van de haven, in korte trekken hierop neerkomende, dat men een voldoende vaargeul make, men die moet doortrekken tot het gat van Olst, hetgeen zou komen te staan op f. 24.000.--, doch zonder bescherming van leidammen, niet met overeenstemming met het advies der

havencom-missie voorgesteld om die ondiepte zo goed mogelijk weg te nemen met de handbeugel. Er zijn pogingen in het werk gesteld door de gemeente-architect. Gelukken die niet, dan kan men trachten op een andere wijze de nodige hulp te verkrijgen.

De heer Klaassen vraagt of de havencommissie van oordeel is, dat de harde rug voor de haven met de handbeugel kan worden weggenomen. De voorzitter antwoordt bevestigend, doch niet over de bedoelde lengte van 500 meter, dus slechts gedeeltelijk. De heer Sandberg beweert, dat, nu geen zekerheid bestaat, dat de met een baggermachine te maken geul stand zal kunnen houden, dit evenmin het geval zal zijn met de beugel en zou het dan weggegooid geld achten. De voorzitter vindt het laatste middel in elk geval minder kostbaar en men geeft zo doende blijk van goede wil.

Onder verwijzing naar vroegere adviezen terzake en de opmerking, dat de heer Bennik te Utrecht de leidammen minder hoog nodig acht, dan ze in het plan van de heer Reuvens zijn voorgesteld, zou het wellicht mogelijk zijn, dat het Rijk thans een bijdrage zou willen verlenen voor een flinke verbetering, waaromtrent spreker reeds inlichtingen heeft gevraagd bij zijn ambtgenoot te Bunschoten, welke gemeente ook een havenverbetering heeft ontvangen. Na goedkeuring, voorzoveel nodig, van het voorgestelde verbeteringsmiddel, stelt spreker zich voor in de volgende zitting verslag te doen van de uitslag der ingestelde pogingen. Daarna deelt de voorzitter mede, dat de door de heer Meijderman te Zwolle vervaardigde ijzeren baggerschuit is aangekomen, thans geveerd wordt en daarna te water zal worden gelaten. Blijft zij proefhoudend, dan zal men daardoor een grote besparing verkrijgen.

2-7-1887

Overveluws nieuws. Zaterdagmiddag is de 6-jarige Heimen Jansen in het diepst der haven gevallen. Op hulpgeroep schoten enige personen toe, waaronder Joh. ten Kaate, die zich gekleed te water begaf en het zinkende knaapje redde.

10-8-1887

Verslag Gemeenteraad van 6-9-1887.

Voorzitter deelt mede, dat de nieuwe modderschuit gereed en in gebruik genomen is en tot heden goed voldoet.

8-10-1887

Artikel over Droogmaking der Zuiderzee. Gepleit wordt voor een afsluitdijk van Wieringen naar de Friese kust.

15-10-1887

Overveluws nieuws. Het Harderwijker Mosselhuis uit de 17e eeuw op de voedingstentoonstelling te Amsterdam is bij publieke verkoop verkocht voor f. 90.--.

15-10-1887

De storm uit het ZW heeft in de nacht van maandag op dinsdag het zee-water voor de stad tot aanmerkelijke hoogte opgevoerd, op de Vismarkt twee bomen ontworteld, aan de noordzijde van de haven een Nijkerker vaartuig van het roer beroofd en over de beschoeiing in de rietlanden ge-

slagen en aan vele vissers door beschadiging der uitgezette netten groot nadeel toegebracht.

29-10-1887

Raadsverslag van 25-10-1887. Bij de behandeling van de begroting :

- 1 discussie over de verbetering en uitbreiding van de haven.
- 2 de door Ten Kaate vervaardigde modderschuit, ter vervanging van de ijzeren, geleverd en op loyale wijze wegens onbruikbaarheid teruggenomen door de heer Muyderman te Zwolle, voldoet tot op heden uitstekend.

5-11-1887

Belangrijke gemeentewerken in 1887 voltooid of voortgezet :

- 1 Verbetering van het verzakkende westelijk havenhoofd.
- 2 Baggerwerk in de havenkom. Beproefd de zandrug buiten de haven op te ruimen. Veel onwerkbaar weer.
- 3 Het bouwen van een geschikte bewaarplaats voor de baggerschuiten aan het eind van de havenkom bij de Grote Poort.
- 4 Steenglooiing langs de stad in voldoende staat gehouden.
- 5 De beschermende kribwerken langs de Groentjes zijn er in de laatste winter vrij goed afgekomen.
- 6 Aan de zeemuur is 100 m. nieuw voegwerk aangebracht.
- 7 Er is doorgedaan met het dichten van het Bruggegat.

5-11-1887

Zondag woedde boven onze gemeente een zware storm, vergezeld van onweer. Verschillende schoorstenen en pannen kwamen naar beneden en de vissersvloot, die op de rede lag werd na veel krachtsinspanning in de haven gebracht. Van twee schuiten werden de touwen van de ankers gerukt, maar het mocht de eigenaars gelukken ze met veel moeite behouden binnen te brengen.

26-11-1887

Raadsverslag pt.3. De voorzitter doet enige mededelingen omtrent het schuitenhuis, de inrichting der nieuwe modderschuit tot ijsloper, het voorstellen om nog deze winter een tweede modderschuit te laten vervaardigen.

24-12-1887

Bij het verrichten van werkzaamheden op een schuit is de vissersknecht R.P. dinsdagmorgen gevallen en heeft daarbij een rib gebroken.

24-12-1887

In de Tweede Kamer is gisteren een beslissing genomen over het vissen met de wonderkuil. Het voorstel van de regering om het verbod te bestendigen is met 40 tegen 20 stemmen verworpen. Het voorstel van de heer Reekers tot intrekking van het verbod op de wonderkuil is met 42 tegen 20 stemmen aangenomen.

De kranten stonden er bol van. Bij het vervangen van de riolering is in de bodem van de Markt alsmede in de Hondegat- en Donkerstraat het nodige historische materiaal gevonden. Onder het wakend ook van de regioarcheoloog, Maarten Wispelwey, geassisteerd door vrijwilligers van Herderewich, t.w. archivaris Henk Hovenkamp, John ten Pierick met zijn detector, Anneke Immink met haar camera, een stagiaire archeologie en archeoloog Schabink van bureau Raap, werden de vondsten blootgelegd, gefotografeerd en ingemeten. Te zijner tijd zal er een uitgebreid rapport worden geschreven.

Op de Markt werd een fundering blootgelegd van de voormalige Minderbroederskerk die daar vóór 1500 heeft gestaan. Deze kerk was maar liefst ruim 60 bij 20 meter! Nu rijst direct de vraag waar dat Minderbroedersklooster heeft gestaan. Daarover werd al in 1290 melding gemaakt.

Ook werden er skeletresten gevonden van het kerkhof dat er vroeger naast heeft gelegen. Met de vereiste zorgvuldigheid zijn deze menselijke resten verzameld. Na onderzoek zullen deze worden herbegraven.

John ten Pierick vond o.a. een vrijwel gave bronzen knoop, een boekbeslag, een pijparden kopje, kogels uit vuursteen pistolen, etc. Rond de skeletten vond hij nagels van doodskisten en spelden van lijkenzakken.

In de Hondegatstraat op de kruising met de Hoogstraat werd op een diepte van bijna 2 meter een knuppelweg gevonden. Volgens de regio-archeoloog kon die wel van vóór het jaar 1200 zijn. Knuppelwegen zijn paden die op veenachtige of moerassige bodem werden aangelegd en bestonden uit ronde stokken of palen.

In de Donkerstraat tenslotte moest de eeuwenoude overkluisde stadbeek worden doorbroken om de nieuwe riolering te kunnen aanleggen. Wat toen met handkracht is aangelegd werd nu met een hydraulische machine en een zware pneumatische breekhamer gesloopt.

John ten Pierick werkt aan de kerkfundering

Stagiaire legt skelet bloot

Bodenvondst: voorzijde

achterzijde

Nog meer skeletresten

Fundering van de waag

Doorbraak van de overkluisde stadsbeek

Pijpaarden kopje

Kijkje in de overkluisde stadsbeek

Op vrijdag 11 januari van vorig jaar werd de heer Harm-Jan van Schaik geïnstalleerd als de nieuwe burgemeester van Harderwijk en Hierden. Burgemeester Van Schaik maakt sinds zijn aantreden kennis met inwoners, organisaties, verenigingen en clubs in Harderwijk en Hierden. Om een goed beeld te kunnen vormen, wilde de burgemeester zo veel mogelijk mensen ontmoeten en luisteren naar wat hen bezig houdt.

Al op 15 februari heeft de nieuwe burgemeester kennis gemaakt met het dorp Hierden, de inwoners, organisaties, verenigingen en clubs van Hierden. De burgemeester startte met een rond-

leiding door het dorp. Nadien ging hij in gesprek met betrokkenen in het Dorpshuis. Hij wilde graag horen wat de mensen bezighoudt en waar ze trots op zijn.

De Belangenvereniging Hierden, bij monde van mevrouw Poolen-Brouwer verwelkomde de burgervader als volgt:

“Burgemeester en belangstellenden. Wees welkom Burgemeester in deze mooie stad. Dat was een lied waarmee ooit burgemeester Numan werd verwelkomd op een volle markt met zingende schoolkinderen.

Wat is er veel veranderd vanaf die dag. Om te beginnen werd in die tijd de Buurtvereniging opgericht. Het Dorpshuis werd gebouwd met stenen, die door vrijwilligers afgebikt werden en die afkomstig waren van gebouwen van de schietplaats Hierden. Deze gebouwen waren door de Duitsers in de Tweede Wereldoorlog op de Mheen gezet.

Dit was ook de tijd dat Amsterdammers hier op vakantie kwamen met de boot van de Holland - Veluwe lijn van de firma Eibert den Herder. Fietsen mee en dan kamperen of in een pension op de Veluwe.

Langzamerhand ging de klederdracht uit de straten verdwijnen. In die tijd werd de A28 aangelegd om de Zuiderzeestraatweg te ontlasten. Ook in die tijd werden de Zuiderzeewerken uitgevoerd. De Flevopolder viel droog en de randmeren bleven.

De eerste uitbreiding in Hierden vond plaats op de Varenweg en de Hoge Varenweg, daarna volgde de Wouterskampen.

In de jaren ‘70 werd de rust danig verstoord in ons dorp, omdat er een plan was om 5000 woningen te bouwen in Hierden. Terwijl wij er van uitgingen dat dit in Drielanden zou gaan gebeuren. Drielanden was ons toegewezen vanwege de regiofunctie die de gemeente Harderwijk op zich had genomen. Algehele paniek in het dorp. Haastig werd er een actiegroep opgericht. Overal stonden borden met de tekst: “Frankrijk houden in de Polder bouwen”. Vanuit deze groep werd de belangenvereniging opgericht.

De gemeente vond ons lastig omdat de plannen van Frankrijk en Lorentz onze vereniging bij de Raad van State brachten. We dachten ook vaak mee met de gemeente. Zo zaten we in diverse klankbordgroepen om zo vroegtijdig onze mening te geven.

We deden o.a. mee met

- Het landschap beleidplan
- Aanleg begraafplaats Elzenhof
- Buitengebied of Bijstelling buitengebied
- Inspraak herinrichting Zuiderzeestraatweg om te voorkomen dat er een afscheiding tussen de rijbanen zou komen.

Ook hebben we meegedaan aan het ontwerpplan Stadsvisie en de projectgroep Inrichting Mheenlanden. Door een bezwaarschrift in te dienen tegen Waterfront-Noord hebben we een convenant met de gemeente en Natuurmonumenten gesloten. Daarin zijn afspraken gemaakt zodat het gebied Mheenlanden nog steeds toegankelijk blijft.

Er was een afspraak met burgemeester Berends om een wandeling door de Mheenlanden te maken. Maar door zijn toch vrij plotselinge vertrek naar Apeldoorn is daar niets van gekomen. Misschien iets voor U burgemeester Van Schaik?

Tenslotte, van het welkomstlied van toen is de tekst moeilijk te achterhalen anders hadden we het ook hier samen kunnen zingen. Maar de eerste 2 regels zijn heel actueel:

Wees welkom burgemeester

Hier in dit mooie dorp Hierden.

Wij wensen u en uw gezin een goede en gelukkige tijd toe in Harderwijk en Hierden op de mooie Veluwe".

Programma van het kennismakingsbezoek:

- Rondleiding burgemeester door Hierden onder leiding van Jan van Panhuis en Hannes Franken
- Ontvangst inwoners, verenigingen en clubs in het Dorpshuis van Hierden
- Korte kennismaking met een aantal bestuursleden van verenigingen
- Informele borrel en verdere persoonlijke kennismaking met de burgemeester in het Dorpshuis, Dorpshuisweg 9 in Hierden

De familie Epe heeft feitelijk geen “goede” naam. Jan Willemsen, die in 1810 met Mari Timmer trouwt heette feitelijk Oonck, zoals zijn vader. Waarom hij zich Epe genoemd heeft zal wel komen, doordat hij uit Epe kwam. Misschien is het eerst wel een bijnaam geweest, zoals zoveel mensen hadden en die ook als familienaam is blijven hangen. Wellicht was er nog een Jan Willemsen, die uit Harderwijk kwam en werd er, om vergissingen uit te sluiten, bij gezegd: die uit Epe. Waarom hij zich niet net als zijn vader Oonck heeft genoemd, zal altijd wel een raadsel blijven. In elk geval heeft Jan voor heel wat nageslacht gezorgd, zoals blijkt uit de Volkestelling van 1947. Er waren toen 46 mensen met de naam Epe nl.: Apeldoorn 5, Ermelo 10, Harderwijk en Hierden 30 en Putten 1. Mogelijk woonden de meesten uit Ermelo in Nunspeet en Elspeet, dat toen nog gemeente Ermelo was. Hieronder dus de stamboom van de familie:

Tenzij ander vermeld zijn geboortes (geb.), ondertrouw (otr.), huwelijken (tr.) en overlijdens (ovl.) te Hierden en is de religie Ned. Herv.

Generatie I

- I **Willem OONCK**, geb. Geesteren voor 1762. Tr. kerk (1) Epe 5-4-1782 (NH) **Jacomina AARTS**, ged. Epe 5-8-1753, † ald. voor 1801, dr. van **Aart DIRKS** en **Zwaentjen** Jans. Otr. (2) Epe 16-5-1801, tr. kerk ald. 7-6-1801 **Elsje JANS**, geb. Epe voor 1781.

Uit het eerste huwelijk:

1. **Jan Willemsen EPE** (zie II).

Generatie II

- II **Jan Willemsen EPE**, daghuurder, geb. Epe 18-2-1786, ged. ald. 19-2-1786, † 16-12-1860. Tr. Harderwijk 24-4-1810 **Mari Willems TIMMER**, ged. 22-2-1789, † ald. 13-4-1861, dr. van **Willem Hartgersen TIMMER**, timmerman, en **Marritje JACOBS**. Uit dit huwelijk:
1. **Willem JANSEN**, geb. 7-8-1811, † 14-8-1811.
 2. **Willem JANS**, boerenknecht (1842), geb. 25-8-1812, † 5-9-1842.
 3. **Marij WILLEMSSEN**, meid, geb. 25-2-1815, † 20-9-1871.
Tr. Harderwijk 26-1-1838 **Jan Jacobsen HOP**, landbouwer, ged. 7-10-1781, † 16-1-1861, zn. van **Jacob Theunissen HOP** en **Marritien Hendriks**.
 4. **Jacob Jansen** (zie IIIa).
 5. **Wijmtje**, dienstmeid, geb. 23-4-1820, † Ermelo 21-4-1857.
Tr. (1) Harderwijk 7-8-1844 **Jan Aartsen HOP**, geb. Harderwijk 19-2-1816, † 6-8-1849, zn. van **Aart Willemsen HOP**, landbouwer, daghuurder, en **Geertje JANS**.
Tr. (2) Harderwijk 21-12-1853 **Hendrikus WAJER**, arbeider, geb. Ermelo 22-11-1818, † 11-7-1901, zn. van **Berend Hendriks WAAIJER** en **Cornelisje Dreessen van de KOLK**.
 6. **Jacobjen**, geb. 21-2-1823, † 25-6-1840.

7. **Aartjen** Willemsen, geb. 21-7-1825, † Harderwijk 23-2-1901. Tr. Harderwijk 7-12-1864 **Kornelis BUNSCHOTEN**, daghuurder, voerman, landbouwer (1892), geb. Harderwijk 29-10-1826, † Harderwijk 20-1-1892, zn. van **Jan BUNSCHOTEN**, voerman, en **Jannetje** Reijers **BEERDSEN**.
8. **Hartger** (zie IIIb).
9. **Levenloze dochter**, geb. † 7-1-1831.

Generatie III

- IIIa **Jacob** Jansen **EPE**, arbeider, geb. 8-11-1817, † 14-6-1857.
Tr. Harderwijk 18-7-1844 **Aaltjen van de SCHUUR**, landbouwster, 6-2-1824, † 3-8-1896, dr. van **Willem** Lubberts **van de SCHUUR**, daghuurder, landbouwer, en **Lubbertje Gerrits de BOER**. Uit dit huwelijk:
1. **Lubbertjen**, geb. 12-10-1844, † 14-9-1913. Tr. Harderwijk 13-2-1878 **Jacob MOSTERT**, landbouwer, geb. 25-5-1847, † 25-11-1918 zn. van **Hendrik MOSTERD**, landbouwer, en **Hendrikje** Jans **POOLEN**.
 2. **Jan** (zie IVa).
 3. **Willem** (zie IVb).
 4. **Marten** (zie IVc).
 5. **Maartjen**, geb. 10-7-1855, † Tonsel/Harderwijk 25-1-1908. Tr. Harderwijk 24-12-1879 **Coenraad HAMSTRA**, koopman, geb. Harderwijk 10-6-1857, † Harderwijk 14-10-1945, zn. van **Aart HAMSTRA**, marktmeester, doodgraver, en **Petertje Petersen van BEEK**.
- IIIb **Hartger EPE**, arbeider, geb. 5-9-1828, † 19-11-1901.
Tr. (1) Harderwijk 18-5-1859 **Petertjen van de SCHUUR**, geb. 3-1-1832, † 30-7-1859. dr. van **Beenen** Lubberts **van de SCHUUR**, daghuurder, en **Aaltje** Peters **OUDEMOLEN**, landbouwster.
Tr. (2) Harderwijk 27-7-1864 **Hendrikje REIJERSEN**, meid, geb. 6-10-1830, † 11-2-1903, dr. van **Reint** Hendriks **REIJERSEN**, landbouwer, daghuurder, voerman, en **Aaltje** Lubberts **JAGER**.
Uit het eerste huwelijk:
1. **Jan**, geb. 28-7-1859, † 29-7-1859.
- Uit het tweede huwelijk:
2. **Jan** (zie IVd).
 3. **Maria**, geb. 7-11-1867, † Harderwijk 14-2-1938. Tr. ald. 21-3-1888 **Peter BRANDSEN**, landbouwer, geb. 18-8-1864, † Harderwijk 16-6-1931, zn. van **Aalt BRANDSEN**, landbouwer, en **Mechteltjen VERHOEF**.
 4. **Reint**, geb. 7-11-1867, † 2-12-1867.

Generatie IV

IVa **Jan EPE**, landbouwer, geb. 2-5-1848 † Tonsel/Harderwijk 6-1-1913.
Tr. Harderwijk 21-7-1875 **Eijbertjen TIMMER**, geb. Harderwijk
8-2-1854, † Harderwijk 20-1-1934, begr. Harderwijk 25-1-1934, dr.
van **Brand TIMMER**, landbouwer, en **Aaltje van GREVENHOF**.

Uit dit huwelijk:

1. **Aaltje**, geb. 5-9-1875, † Harderwijk 24-1-1943. Tr. ald. 28-8-1895
Lubbert SMIT, wisselwachter/besteller bij NS, geb. Harderwijk
8-12-1872, † Harderwijk 22-1-1940, begr. ald. 27-1-1940, zn. van
Willem SMIT, daghuurder, en **Marij Reijnts REIJERS**.
2. **Brand** (zie Va).
3. **Jacob**, landbouwer, geb. 26-10-1881.
4. **Aalt**, boswachter Staatsbosbeheer, geb. 3-1-1886. Tr. Texel
13-3-1913 **Neeltje KELDERHUIS**, geb. Terschelling circa 1892, dr.
van **Jan KELDERHUIS**, duinwachter, en **Grietje ZWAAL**.
5. **Maartje**, geb. 7-6-1891.
Tr. Harderwijk 9-6-1915 **Nui BESSELSSEN**, landbouwer, geb. Ermelo
6-7-1890, † ald. 1-10-1944, zn. van **Klaas BESSELSSEN** en
Jannetje BOSCH.
6. **Lubbertje**, geb. 7-1-1894.

IVb **Willem EPE**, geb. 26-12-1849, † 14-6-1930. Tr. Harderwijk
21-4-1875 **Dirkjen BAKKER**, geb. Nunspeet 5-10-1849, † Harderwijk
12-1-1934, dr. van **Wiegman BAKKER**, arbeider, en **Truijtje**
ERNSTEN.

Uit dit huwelijk:

1. **Jacob**, landbouwer, geb. 18-9-1875.
2. **Truitje**, geb. 24-8-1878, † Tonsel/Harderwijk 11-10-1915.
Tr. Harderwijk 13-11-1901, sch. 8-10-1908 **Jan BEELEN**,
overwegwachter NS, geb. Nunspeet 3-2-1864, † Utrecht 7-11-1932,
zn. van **Gerrit BEELEN**, landbouwer, en **Hendrikje BONESTROO**.
3. **Aaltje**, geb. 22-8-1881. Tr. Harderwijk 6-10-1909 **Jacob van 't**
GOOR, arbeider, landbouwer, geb. 26-12-1880, † Harderwijk
19-1-1944, zn. van **Aart van 't GOOR**, arbeider, landbouwer, en
Hentjen BRANDSEN.
4. **Wiegman**, geb. 20-7-1884, † Harderwijk 18-2-1941.
5. **Jan** (zie Vb).
6. **Elbertje**, geb. Harderwijk/Tonsel 11-4-1891, † Tonsel/Harderwijk
5-5-1891.
7. **Elbertje**, geb. Harderwijk/Tonsel 16-1-1893, † Ermelo 14-10-1979.
Tr. Harderwijk 8-9-1915 **Willem MOL**, landarbeider, geb. Ermelo
8-5-1886, † Harderwijk 23-12-1968, zn. van **Hendrik MOL** en
Aaltje DOORNEKAMP.

IVc **Marten EPE**, landbouwer, geb. 10-9-1852, † 23-2-1914. Tr. Harderwijk 11-5-1881 **Petertjen TIMMER**, landbouwster, geb. 10-2-1856, † 3-2-1941, begr. Harderwijk 7-2-1941, dr. van **Brand TIMMER**, landbouwer, en **Aaltje van GREVENHOF**.

Uit dit huwelijk:

1. **Aaltje**, geb. 12-7-1881, † 23-11-1918. Tr. Harderwijk 31-7-1918 **Jan FRANKEN**, landbouwer, geb. 3-8-1875, † 1-4-1922, zn. van **Gerrit FRANKEN**, landbouwer, en **Maartjen ESSENBURG**.
2. **Brand**, geb. 18-4-1884, † 19-2-1914.
3. **Jacob**, landbouwer, geb. 20-8-1887, † 2-3-1924.
4. **Maasje**, landbouwster, geb. 24-10-1890. Tr. Harderwijk 15-11-1916 **Gerrit TIMMER**, geb. 8-7-1886, † Harderwijk 29-4-1921, begr. ald. 3-5-1921, zn. van **Gerrit TIMMER**, landbouwer, en **Geertjen van der HORST**.
5. **Petertje**, geb. op 24-9-1897.

IVd **Jan EPE**, landbouwer, geb. 5-11-1865, † Harderwijk 25-8-1933. Tr. (1) ald. 21-8-1889 **Gijsbertje SMIENK**, geb. 11-12-1869, † 13-8-1896, dr. van **Klaas SMIENK**, landbouwer, en **Petertje ARDELERHOF**.

Tr. (2) Harderwijk 11-11-1903 **Jannetjen FRANKEN**, geb. 18-6-1867, † Harderwijk 2-12-1918, dr. van **Peter FRANKEN**, arbeider, landbouwer, en **Bartjen van de BUNTE**.

Uit het eerste huwelijk:

1. **Hartger** (zie Vc).
2. **Petertje**, geb. 31-1-1892, † 21-4-1892.
3. **Klaas** (zie Vd).

Uit het tweede huwelijk:

4. **Peter** (zie Ve).
5. **Hendrikje**, geb. Harderwijk 12-08-1905, † 8-12-1918.
6. **Brand**, geb. 5-6-1907.
7. **Bartjen**, geb. Harderwijk 5-2-1910.
8. **Jan** (zie Vf).

Generatie V

Va **Brand EPE**, spoorwegarbeider, geb. 23-11-1879, † Harderwijk 24-9-1939. Tr. ald. 1-4-1903 **Willemina KLAASSEN**, geb. Harderwijk 5-1-1882, † Harderwijk 26-1-1961, dr. van **Gerrit KLAASSEN**, spoorwegarbeider, en **Cornelia van BURKEN**. Uit dit huwelijk:

1. **Eibertje**, geb. Harderwijk 6-8-1903, † Harderwijk 2-5-1977. Tr. ald. 13-7-1927 **Jan PETERSEN**, gasfitter, geb. Harderwijk 5-10-1903, † Harderwijk 6-10-1972, zn. van **Geerling PETERSEN** (Geerling v. Keesjen), visser, eendenhouder, en **Gerritjen van GENS**.

2. **Cornelia**, geb. Harderwijk 8-10-1906. Tr. ald. 20-4-1932 **Andries van den HEUVEL**, geb. Harderwijk 31-10-1905, zn. van **Frederik van den HEUVEL**, kruidenier, arbeider, en **Reintje RENDEN**.
3. **Jansje**, dienstbode, geb. Harderwijk 2-10-1912.
Tr. ald. 30-6-1936 **Teunis FOPPEN**, loodsbaas/hoofdbesteller Van Gend en Loos, geb. Harderwijk 12-3-1911, ged. ald. 30-7-1911, † Amersfoort 25-12-1988, begr. Harderwijk, zn. van **Kars FOPPEN**, visser, en **Jannetje van den HOORN**, vishandelaarster.

- Vb **Jan EPE**, landbouwer, petroleumventer, geb. 11-8-1887.
Tr. Nunspeet 31-7-1914 **Steventje MOL**, geb. Nunspeet 10-2-1893, dr. van **Hendrik MOL** en **Aaltje DOORNEKAMP**. Uit dit huwelijk:
1. **Dirkje**, geb. Harderwijk 26-12-1914, † Ermelo 3-10-1981.
Tr. ca. 1944 **Willem MIGCHELSEN**, tuinder, geb. Nunspeet 23-10-1908, † Harderwijk 3-4-1970, zn. van **Arend MIGCHELSEN**, wisselwachter, en **Aaltje BESSELSSEN**.
 2. **Hendrik**, geb. Ermelo 27-3-1916.
 3. **Willem**, geb. Ermelo 30-4-1917.
 4. **Geertruida**, geb. Harderwijk 30-9-1918, † Amsterdam 19-4-1944.
 5. **Aart**, geb. Ermelo 27-5-1920.
 6. **Aalt**, geb. Ermelo 14-5-1922.
 7. **Jacob**, geb. Ermelo 24-6-1924.
 8. **Jan Willem**, geb. Ermelo 17-3-1926.
 9. **Aaltje**, geb. Harderwijk 17-5-1928, † Ermelo 17-8-2008 .
Tr. **Reinhard Christiaan HULLEMAN**, geb. 18-6-1928, † Ermelo 30-5-2011.
 10. **Elbertje**, geb. Harderwijk 17-5-1928.
 11. **Cornelia**, geb. Harderwijk 12-10-1929.
 12. **Jansje**, geb. Harderwijk 10-10-1931, † ald. 3-12-1931.
 13. **Jansje**, geb. Harderwijk 25-2-1933.

- Vc **Hartger EPE**, landbouwer, geb. 30-10-1889 , † 2-8-1967. Tr. Harderwijk 14-5-1913 **Willempje WOUTERS**, geb. 24-8-1888, † 22-5-1920 , dr. van **Lubbert WOUTERS**, landbouwer, en **Aartjen FRANKEN**. Uit dit huwelijk:
1. **Gijsbertje**, geb. 25-10-1913, † Harderwijk 29-3-1983. Tr. ald. 5-6-1940 **Aalt BRANDSEN**, geb. 6-5-1908, zn. van **Aalt BRANDSEN**, landbouwer, en **Jacobje HOP**.
 2. **Lubbert**, geb. 25-3-1915. Tr. circa 1945 **Gerritje FRANKEN**, geb. 5-9-1916, dr. van **Harmen FRANKEN**, arbeider, landbouwer, en **Gerritje TIMMER**.
 3. **Jan**, geb. 8-5-1917, † 30-8-1917.
 4. **Aartje**, geb. 19-6-1918, † 11-7-2012. Tr. **Evert BRANDSEN**, geb. 1-3-1915, † ald. 9-5-1876, zn. van **Aalt BRANDSEN**, landbouwer, en **Jacobje HOP**.
 5. **Jan**, geb. 21-4-1920.

- Vd **Klaas EPE**, landbouwer, geb. 8-3-1893. Tr. Harderwijk 3-3-1920 **Hendrikje BRANDSEN**, geb. 20-12-1895 (aktenr.: 216), dr. van **Wouter BRANDSEN**, landbouwer, en **Hendrikjen TIMMER**. Uit dit huwelijk:
1. **Jan**, geb. 9-2-1922, † 27-4-1922.
 2. **Gijsbertje**, geb. 4-7-1924, † Harderwijk 18-10-1930.
 3. **Wouter**, geb. 22-2-1929.
 4. **Gijsbertje**, geb. 13-12-1933.
 5. **Levenloos kind**, geb. 11-8-1940, † 11-8-1940.
- Ve **Peter EPE**, landbouwer, geb. 1-1-1904, † Harderwijk 7-10-1990. Tr. ald. 17-9-1930 **Evertjen DOOIJEWEERD**, geb. 31-12-1908, † Harderwijk 7-3-1991, dr. van **Gerrit DOOIJEWEERD**, landbouwer, en **Jannetje van GREVENHOF**. Uit dit huwelijk:
1. **Jan**, geb. 31-8-1931. Tr. 12-10-1955 **Heintje van ARK**, geb. Harderwijk 24-2-1934, dr. van **Elbert van ARK**, landbouwer, en **Dreesje FRANKEN**.
 2. **Gerrit** (zie VI).
 3. **Jannetje**, geb. 15-2-1938. Tr. **Peter BEELEN**, geb. 30-1-1937, zn. van **Beert BEELEN**, arbeider, en **Gerritje HOP**.
 4. **Jannetje Evertje**, geb. 1-4-1939. Tr. **M. van KLOMPENBURG**.
 5. **Hartger**, geb. circa 1941.
 6. **Evertje**, geb. circa 1943. Tr. **A. SNIJDER**, geb. voor 1950.
 7. **Petertje**, geb. circa 1945. Tr. **A.J.W.M. de CRAEN**, .
 8. **Peter**, geb. circa 1950. Tr. **M.A. BOUW**, geb. circa 1950.
- Vf **Jan EPE**, landbouwer, geb. Harderwijk 22-2-1913. Tr. 10-6-1942 **Beertje PROPHITIUS**, geb. Harderwijk 22-7-1911, † ald. 6-3-1973, dr. van **Harmen PROPHITIUS**, arbeider, landbouwer, en **Geertje TIMMER**. Uit dit huwelijk:
1. **Jannetjen**, geb. Harderwijk maart 1943, † ald. 7-4-1943.
 2. **Jannetjen**, geb. Harderwijk 30-4-1944, † ald. 1-5-1944.
 3. **Jan**, geb. Harderwijk 14-10-1945.
 4. **Harmen**, geb. Harderwijk 3-5-1950.
 5. **Hendrik Jan**, geb. Harderwijk 17-1-1952.
 6. **Gerard**, geb. Harderwijk 8-7-1953.

Generatie VI

- VI **Gerrit EPE**, metselaar, postkantoorhpuder. Geb. H'wijk 30-12-1934. Tr. 18-4-1956 **Willemina KEVELAM**, geb. Harderwijk 11-9-1936, dr. van **Jan Willem KEVELAM**, timmerman, landbouwer, en **Jentje van RENSELAAR**. Uit dit huwelijk:
1. **Jentje**, geb. Harderwijk 23-6-1958.
 2. **Janette Willemina**, geb. 20-9-1967. Tr. Harderwijk 6-7-1990 **Elbert TIMMER**, beroepsmilitair, geb. 12-5-1965, zn. van **Brand TIMMER**, beroepsmilitair, en **Lubbertje TIMMER**

In het voorjaar van 1914 haalt Harderwijk op een bijzondere manier de pers. Er is al sprake van een niet zo druk bezochte, maar wel luidruchtige "Paaschbleek" op 2e Paasdag. De aanwezigheid een dag eerder van een drietal Franse automobilisten is zeker opgemerkt en er wordt door de jeugd niet erg gastvrij gereageerd. Het betreft een hoogleraar van de Parijse Universiteit en een journalist van de "Matin" met zijn echtgenote. Zij verblijven bij Stempels en als zij 's avonds een wandeling langs zee maken hebben zij veel bekijks. Als ze bij Velthuis aan de haven iets willen gebruiken staan er wel 100 kinderen (en volwassenen) voor het raam te kijken. Later wordt een meisje door de Franse dame iets opzij geduwd, waarna zij thuis haar beklag gaat doen. Haar vader Maas Bruinink komt woedend ter plekke en op de Vischmarkt ontziet hij zich niet de dame hardhandig bij de keel te grijpen. Dit levert hem een proces-verbaal op. Als de toeristen weer vertrokken zijn, blijkt dat zij hun "behandeling" in Harderwijk via de kranten wereldkundig hebben gemaakt. De gemeente is er niet zo blij mee dat deze affaire landelijk nieuws wordt. Er verschijnt een artikel in het Algemeen Handelsblad, waarin wordt gesteld dat dit niet alleen in Harderwijk gebeurt en zelfs niet alleen met buitenlandse bezoekers; op veel meer plaatsen worden bezoekers van elders, vooral als zij anders gekleed zijn of zich anders gedragen, vooral op zondag, met argwaan bekeken. Een journalist van deze krant neemt de proef op de som en brengt een bezoek aan de stad. Volgens hem valt het alles nog wel mee.

Een maand later blijkt dat de Fransman een rapport heeft opgemaakt voor de Franse minister van Buitenlandse Zaken, die vervolgens via zijn gezant in Nederland de zaak aanhangig maakt bij de Nederlandse minister Loudon. De klacht wordt overgedragen aan de procureur-generaal te Arnhem.

De Vereniging voor Vreemdelingenverkeer Harderwijk Vooruit heeft al vaker in Amsterdam ge-adverteerd om de stad te promoten en er wordt besloten dat nu weer te doen door middel van een "electrische reclame" op het Leidseplein. Sommige leden vinden dit, na het Franse debacle,

niet zo'n geslaagd idee, zeker niet met de slogan: Bezoekt Harderwijk, goede ontvangst gewaarborgd, maar het bestuur wil het plan wel doorzetten. Hierop krijgt de vereniging een brief van burgemeester Kempers, die het dringende advies geeft onder deze omstandigheden waarin Harderwijk, wellicht ten onrechte, toch van "barbaarschheid" wordt beschuldigd, nu maar liever van dit voornemen af te zien. Alle berichten zijn landelijk verschenen onder de noemer "Barbaarsch Nederland", een soort vervolgverhaal dus. Er blijven nog afleveringen volgen, ook als het mishandeling of

iets dergelijks onder Nederlanders betreft. Aan de hoofden van scholen wordt verzocht de leerlingen er op te attenderen dat deze gang van zaken absoluut niet kan.

Tegelijk moet het gemeentebestuur er dan maar op gewezen worden dat de vervuilde toestand van de grachten en sloten langs de Stationsweg ook niet bevorderlijk is voor een bezoek aan Harderwijk, aldus Harderwijk Vooruit. B&W krijgen ook nog een goed advies van enkele raadsleden, n.l. om on-
verwijld op de fiets te springen om de toestand van de sintelwegen in ogen-
schouw te nemen.

Verder blijkt in een raadsvergadering dat er een formele fout gemaakt is in een subsidieaanvraag. Het is te hopen dat alles nog goed geregeld kan wor-
den, anders zal dit een financieel probleem opleveren. Er is een plan om de

— Bij de aanbesteding van het maken
van een brandspuithuis in de Kleine
Kerkstraat, werd ingeschreven door
D. von Munching voor f715, en door
de Wed. van Werven voor f699, aan
welke laatste het werk is gegend.

gemeentesecretarie uit te
breiden, waarvoor een aan-
besteding wordt aangekon-
digd. Ook kan er worden in-
geschreven voor de verbou-
wing van het brandspuithuis-
je in de Korte Kerkstraat. Dit
werk wordt aan de Wed. van

Werven gegend voor fl. 699,--; dit is fl. 16.-- minder dan D. von Münching.

De gemeente zal dit jaar streng gaan controleren bij de inscharing van vee op de gemeentewei. In andere jaren schijnen er wel eens koeien als pink te zijn ingeschaard. Dit scheelt in de opbrengst, fl. 18.- in plaats van fl. 24.-, dus de gemeente is hierdoor benadeeld. Ook Ermeloërs zouden hier wel hun beesten hebben laten lopen. Alles valt onder de noemer "misbruik".

Een jaar na de opening van de visafslag blijkt dat er al ruimtegebrek is. Alle plaatsen zijn verhuurd voor fl. 3. - per jaar. Als een huurder er niet is, kan die plaats eenmalig bezet worden voor 10 cent, b.v. door particulieren die op zaterdagavond toegang willen om een zootje vis te kopen. Maar als alle plaatsen bezet zijn mogen er, volgens art. 18, geen extra personen worden toegelaten, dus in dat geval geen vis voor de gewone man. Deze regels gelden niet voor de z.g. zootjesafslag, als er geen gebruik wordt gemaakt van het mijntoestel. Hiervoor moet nog een nadere regeling worden getroffen, maar op dit moment is er geen ruimte voor, zo deelt de directeur mee. De gemeente wil deze directeur Hannessen niet vast benoemen. Er wordt ge-
dacht aan de mogelijkheid van een splitsing van de functie, zodat er zowel een directeur als een boekhouder werkzaam zullen zijn. De situatie in Enk-
huizen wordt als voorbeeld gesteld. Maar zo'n 180 vishandelaren en vissers voeren actie voor Hannessen; zij willen graag dat hij zijn werk kan blijven doen.

Er vinden nog diverse incidenten plaats met vissersboten, zoals met de botter HK 117 van Simen Goossensen, die met afgebroken mast naar de haven gesleept moet worden. Ook M. Jansen Mzn. zit met een beschadigd schip; hij is met zijn HK 52 tussen Urk en Elburg overvaren door een ijzeren klip-

— Gisteren (Dinsdag) werd van stapel gelaten van den scheepstimmerwerf van Joh. Oost een aldaar nieuw gebouwde botter, lang 41 voet en wel voor rekening van Cornelis Zand te Durgerdam. Zooals altijd, had het geval weer veel bekijks. Het vaartuig ligt thans in de Havenkom.

perschip zonder naam of nummerplaat. Op de werf van Oost wordt een botter voor Cornelis Zand uit Durgerdam te water gelaten, een gebeurtenis die veel volk naar de haven brengt. Werkzoekenden kunnen op vele adressen terecht.

Het Militair Hospitaal vraagt een werkvrouw en Hotel Oranje-Meckenburg een ongehuwde koetsier.

Bij de gasfabriek is, tegen een loon van fl. 9.- per week, plaats voor een flink persoon voor controle en onderhoud van de straatlantaarns. Ook wordt gevraagd een weduwe of ongehuwde vrouw van 40 - 50 jaar, 60 kan ook nog, bij een gegageerd militair. In Meppel heeft een vrouw jarenlang zondags dienst gedaan bij een Joode familie voor 10 cent per week. Zij kan daarvoor nu een pensioen van fl. 2.- per week krijgen. De wegwerker en opzichter Lubbert Beelen neemt ontslag bij de gemeente en komt als eerste in aanmerking voor een pensioen.

De oud-gemeentesecretaris De Vidal de St Germain viel destijds niet in de termen om deel te nemen in het pensioenfonds, maar hij vraagt nu wel een pensioen voor zijn vrouw aan, mocht dit in de toekomst aan de orde komen. Er is een trend aan de gang voor hogere lonen. Timmerlieden en schilders krijgen meer en B&W verhogen het weekloon van de gemeentereinigings ingaande 1 juli met 50 cent tot fl. 7.- per week. Ook de doodgravers willen meer verdienen, zij vragen een verhoging van 45%, van gemiddeld 45 naar 65 cent.

"De Meimaand is in aantocht", zo concludeert de krant als G. van de Brink van de Drie Landen nog voor half april komt vertellen van een lijsternest met vijf jongen. De bloemisten adverteren weer met voorjaarsbloemen en kruiwagens. Volgens J. Hemeltjen "is het voorjaar gearriveerd". Dit is in tegenstelling met een gedicht uit de Groninger Courant van half mei, waaruit blijkt dat het nog heel koud is. In Duitsland is het in 30 jaar in de bloei-maand niet zo koud geweest, zo is te lezen. Een paar weken verder is het broeiend warm en zijn er veel slakken. Er is toch weer het een en ander gegroeid want voor het derde achtereenvolgende jaar brengt Teunis Kappers begin juni als eerste weer de nieuwe aardappelen aan. Op zondagmiddag 21 juni, als ds. H. Mulder afscheid neemt in de Gereformeerde Kerk, staan

sommige straten blank, zodat de bezoekers na afloop van de dienst de nodige omwegen moeten maken om droge voeten te houden.

— De heer S. P. Timmers, arts alhier, is door het bestuur van het Ondersteuningsfonds te Utrecht, in de plaats van den heer W. F. Th. Kerssen, die Harderwijk metterwoon verliet, met algemeene stemmen benoemd tot behandelend geneesheer, z.g. spoordokter, van het personeel der Ned. Centraal Spoorweg Mij. alhier en te Hulshorst.

Na het vertrek van dr. Kerssen wordt dr. S. P. Timmer tot spoordokter benoemd, voor het personeel van de stations Harderwijk en Hulshorst. In Hierden is er voor de erven Elbert Prophitius een veiling van vastgoed en voor de erven Marten Jager van percelen hooiland. De Hierdenaren vragen om een eigen stembureau in het dorp. De districten zouden dan een andere grens moeten krijgen, maar de gemeente houdt het zoals het is. De boekhandelaar A.J. W. heeft de Arbeids-

wet overtreden door de 12-jarige Aart van Dam tijdschriften en portefeuilles te laten bezorgen. Beklaagde verklaart niet te hebben geweten dat hiervoor een minimumleeftijd van 13 jaar van toepassing is. Omdat het hier "een eerste geval van dien aard" geldt, wordt een lichte straf van fl. 3.- of 3 dagen geëist. Johan v.d. V. en Wilhelmus Philippus v.d. V. hebben de Vogelwet overtreden en Joh. F. is in overtreding met zijn hondenkar. Aart v.d. B. krijgt voor "strooperij" fl. 10.- boete of 6 dagen hechtenis.

Eigen gerij.
Johannes F. te Harderwijk, van beroep „beetje venten” reed in den vroegen morgen van 2 Mei op de markt aldaar met een hondenkar, zonder in bezit te zijn van het vereischte nummerbewijs en zonder dat de kar het nummer vertoonde en een drinkbak werd meegevoerd.
Johannes had het bewijs in een andere jekker laten zitten.
Twee kwartjes of 1 dag is de eisch.
De eigenaar van het rijtuig J. v. B. te Harderwijk staat daarna terecht.
Deze verklaart dat de kar juleet in de reparatie was geweest en dat er met den nieuwen hond „geproefstoemd” moest worden. De drinkbak werd reede herhaaldelijk gegapt, zoodat deze, omdat de kar niet anders rijdt dan van den Viechsfelag naar het Station vice versa, maar werd weggelaten.
De Ambt. v. b. O. M. neemt een en ander als verzachtende omstandigheid aan en eischt voor de gesamenlijke overtredingen fl. 1 of 1 dag.

Enkele echtparen plaatsen bij hun huwelijksjubileum een advertentie, o.a. Dirk Karssen en Aartje van Straalen, die op 21 mei 40 jaar getrouwd zijn. Het gouden bruidspaar Leendert

Karssen en Martina de Lange trouwde op 25 mei 1864. Maar de kroon spant het echtpaar Jan van Bijsteren/Francina Johanna de Vente uit het Kinderhuis. Zij zijn op zondag 19 april 60 jaar getrouwd en dit wordt groots gevierd. Met toestemming van de regenten gaan zij 's morgens na de kerkdienst naar een zoon, waar de familieleden hen kunnen feliciteren. 's Middags, bij terugkomst in het tehuis, komt er bezoek van de burgemeester

**** Ondergeteekenden betuigen hiermede hun oprechten dank aan Regenten en Regentessen, Vader en Moeder en Lubbertje van het Kinderhuis en verder aan allen die belangstelling hebben betoond bij het 60-jarig huwelijksfeest van JAN VAN BIJSTEREN EN JOHANNA FRANCINA DE VENTE.**

Namens de kinderen.
Harderwijk, April 1914.

met zijn echtgenote. De volgende dag is er de viering in het Kinderhuis. Alle kinderen van het paar zijn hier uitgenodigd en ook de regentessen met hun echtgenoten komen langs. Buiten is een grote verlichte erepoort opgericht. Binnen wordt een z.g. sciopticon vertoond, met beelden van het koninklijk huis, maar ook het jubilerende echtpaar is er op te zien is. Al met al zijn het mooie dagen geweest voor de familie Van Bijsteren.

Tot besluit nog nieuws van het begin en einde van het 2e kwartaal 1914, van verder weg: in Westerveld vindt op 1 april de eerste lijkverbranding in Nederland plaats, van dr. C.J. Vaillant. De politie constateert het feit, maar maakt geen proces-verbaal op.

Op 28 juni wordt er in Serajewo een aanslag gepleegd op de Oostenrijkse troonopvolger, aartshertog Franz Ferdinand, met zijn echtgenote. De Eerste Wereldoorlog, die ook voor Harderwijk grote gevolgen zal hebben, komt hier mede uit voort.

Bestuur, werkgroepen en vrijwilligers

Bestuur

Voorzitter	Matty Moggré	Frieseграчт 21	41 74 60
Vice-voorzitter	<i>vacant</i>		
Secretaris	Jan E. Mons	Postbus 210 (3840 AE)	42 04 20
Penningmeester	Henk van Till	Kielmeen 11	06-15007350
Hoofredacteur	<i>vacant</i>		
Public Relations	<i>vacant</i>		
Algemeen lid	C.Theo van der Heijden	Bunschotenmeen 21	42 09 71
Algemeen lid	Marlies E. v.d. Heijden-Staats	Bleek 16	56 35 31
Algemeen lid	Karel Kok	Geitenkamp 2	42 71 95
Algemeen lid	Martijn Pijnenburg	Operadreef 145	70 14 93
Huismeester	Barend Schipper	Landweg 1	06-201 94 466

Werkgroepen en vrijwilligers

Ledenadministratie	Ben Schuchard	Postbus 210	3840 AE Harderwijk
---------------------------	---------------	-------------	--------------------

Vittepraetjje

Hoofredacteur	<i>vacant</i>		
Eindredacteur	G. Verwijs-ten Hove	Frieseграчт 13	42 06 93
Redacteur	P. Stellingwerf	Metten Gerritskamp 5	55 23 42
Opmaakredacteur	<i>vacant</i>		
Opmaakredacteur a.i.	K.Chr. Uittien	J.P.Heyelaan 58	41 44 31

Archeologie

Henk Hovenkamp	Hoefbladmeen 1	06-53352537
Martijn Beumer	J.P. Heyelaan 42	26 69 81

Werkgroep Hierden

Evert Jacobs	Molenweg 9, Hierden	45 15 89
--------------	---------------------	----------

Monumentencommissie

P. Stellingwerf	Metten Gerritskamp 5	55 23 42
-----------------	----------------------	----------

Straatnaamcommissie

N.C.R. de Jong	Beethovendreef 13	42 13 42
----------------	-------------------	----------

Werkgroep Genealogie

R. Uittien-Jacobs	J.P.Heyelaan 58	41 44 31	voorzitter
G. Verwijs-ten Hove	Frieseграчт 13	42 06 93	lid
C. Bruinink-Visser	Melis Stokelaan 33	42 51 15	lid
C. J.M. Bleumink	Bunschotenmeen 67	42 27 16	lid
T. Hop	Garsteland 13, Ermelo	hopver@hotmail.com	lid
K.Chr. Uittien	J.P.Heyelaan 58	41 44 31	lid
E. Numan-Bouwman	Venkel 24, Dronten	0321-338212	thuiswerkend lid
W.C. Melius	Hanenkamp 84	41 32 10	thuiswerkend lid
M. Jacobs-Zuurveld	Burg. Numanlaan 5	41 31 48	thuiswerkend lid

Open Monumentendag

C.Th. van der Heijden	Bunschotenmeen 21	42 09 71
-----------------------	-------------------	----------

Geveldocumentatie

R.K.S. Beute	Smeeportenbrink 17	41 62 63
--------------	--------------------	----------

Ornamenten in de stad

N.C.R. de Jong	Beethovendreef 13	42 13 42
C. J.M. Bleumink	Bunschotenmeen 67	42 27 16
K.Chr. Uittien	J.P.Heyelaan 58	41 44 31

Kroniek van Harderwijk

J.J.H. Kooiman	Burg. Numanlaan 76	41 96 38	voorzitter
M.A. Moggré	Frieseграчт 21	41 74 60	lid

Voor actuele informatie bezoekt u ook onze website www.herderewich.nl

redactieadres Vittepraetjje: redactie@herderewich.nl

Vervolg vrijwilligers

Distributie Vittepraetie

Hoofdbezorger	P. J. van Wageningen	Mecklenburglaan 84	41 73 35
Bezorgers			
wijk	naam	adres	telefoon
01 = Stadswelden 1	C. J. M. Bleumink	Bunschotenmeene 67	42 27 16
02 = Slingerbos	H. Kappers	Klaproosmeene 75	26 52 52
03 = Wittenhagen/Veldkamp	C.G. de Vries	Rooseveltlaan 24	42 67 32
04 = De Stad	E. Beute-Oskam	Smeepoortenbrink17	41 62 63
05 = Stadsdennen	S. Stratingh	Mandemakerstraat 139	
06 = Stationslaan	W.Stratingh	Stationslaan 35	41 35 33
07 = Zeebuurt	L. Postma	Hendric Stevinstraat 8	41 51 78
08 = Hierden	L. Kaandorp	Reigershofweg 4, Hierden	45 16 35
09 = Ermelo	T. Goossens	De Acht Schepel 13, Ermelo	55 42 76
10 = Frankrijk	B.A.M.M.v.d.Voordt	Kuulekamp 6	41 96 15
11 = Drielanden 1	N.C.R. de Jong	Beethovendreef 13	42 13 42
12 = Ceintuurbaan	P. J. van Wageningen	Mecklenburglaan 84	41 73 35
13= Stadswelden 2	C.Th. van der Heijden	Bunschotenmeene 21	42 09 71
14 = Binnenstad	A. Jansen	Luttekepoortstraat 186	42 50 10
15 = Friesegracht	W.Stratingh	Stationslaan 35	41 35 33
16 = uitzonderingen	K. Chr. Uittien	J.P. Heyelaan 58	41 44 31
17 = Drielanden 2	H. van de Greijn	Bakenbergerhout 41	41 01 50
Reserve:			
Hoofdbezorger	K.Chr. Uittien	J.P. Heyelaan 58	41 44 31
Bezorgers Harderwijk	J.C. Bood	Bachdreef 239	43 36 92
	J. Spaan-Foppen	Da Costastraat 11	41 55 64
	J. de Fluiter	Grote Oosterwijck 36	41 61 18
	W.Petersen	Bruggestraat 23	55 74 70
	G. Mons-Fiegen	Tabaksweg 25	42 04 20
	B. Companjen	Hoornmeene 9	42 78 15
	K.Chr. Uittien	J.P. Heyelaan 58	41 44 31
Bezorgers Ermelo	Mevr. Beijer	Azalealaan 11	55 30 20
	W. Hamstra	Harderwijkerweg 157	42 30 11

Voor actuele informatie bezoekt u ook onze website www.herderewich.nl

redactieadres Vittepraetie: redactie@herderewich.nl

*Ik dacht aan
extra
aflossen.*

*Geld apart
zetten bleek
beter.*

Samen kom je tot een beter advies.

Door uw ideeën en wensen met onze kennis en ervaring te combineren, komen we vaak tot verrassende adviezen. Daarbij zijn uw financiën op elkaar afgestemd, wat rust en overzicht geeft. Benieuwd naar uw mogelijkheden?

Bekijk op rabobank.nl/advies hoe ons advies u verder brengt.

Samen sterker. Dat is het idee van coöperatief bankieren.

Rabobank

Een boeiend adres

Midden Nederland
MAKELAARS

UNIVÉ
VERZEKERINGEN

Telefoon (0341) 41 15 41 Telefoon (0341) 41 15 44

Verkeersweg 77, 3842 LE Harderwijk